

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu
www.lammasyhdistys.fi

3|2021

Lammmas & vuohi

**Esittelyssä jalostustiloja
Työuralta eläkkeelle
Ontumisen syyt ovat moninaisia**

Villanka

Villat meille – langat teille!

Aidosti suomalaisesta villasta

Olemme ottaneet jo 70 vuoden ajan vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa. Tuo villat meille omaeräkehuuseen (väh. 20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Ostamme laadukasta villaa!

Villan ostohinnan merkittäväällä korotuksella turvaamme laadukkaan villan saannin, tuemme lampurien työtä ja lisäämme maaseudun elinvoimaa.

Suomenlammas valkea, musta ja ruskea sekä kainuunharmaa
1. laatu 4.00 eur / villakilo, 2. laatu 2.50 eur / villakilo

HUOM. Ostamme myös texel-villaa.

Olethan yhteydessä meihin etukäteen isompia villaeriä tuodessasi: puh. 010 617 3030
tai kehraamo@pirtinkehraamo.fi

Tutustu
tuotteisiin
myös verkko-
kaupassamme:

www.pirtinkehraamo.fi
[/verkkokauppa](https://www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa)

Pirtin Kehräämö

Villatarinoita voit seurata
myös Facebookissa sekä Instagramissa!

Päätoimittajalta

HARVINAISUUDET
KESKUUDESSAMME

SUOMEN ELÄINTAUTITILANNE on muuhun maailmaan verrattuna käsitämättömän hyvä. Tämä on osaltaan edellytys myös sille, että tarvitsemme kotieläintuotannossa antibiootteja ja muita lääkkeitä varsin vähän. Ja tämä taas on yhtenä osatekijänä siihen, että Suomessa tuotettu ruoka on todettu 113 maan ja 59 eri kriteerin vertailussa selkeästi maailman turvallisimmaksi.

Aika ajoin minulta kysytään, miten Suomeen voisi tuoda ulkomailta jotain harvinaista lammassrotua. Vahva suositukseni kaikille kysyjille on yksiselitteinen: vain alkioina tai sulusoluina, sillä niiden mukana taudit ja lääkeresistentit mikrobit tai loiset eivät pääse leviämään. Lähes poikkeuksetta ulkomailta elävinä tuotavat eläimet kantavat mukanaan taudinaiheuttajia tai loisia, joita meillä ei ennestään ole. Tällaisten leviäminen Suomeen voi pahimmillaan uhata koko maan lammastuotantoa ja jopa muitakin kotieläintuotannon aloja.

Toinen vastaukseni kysyjille on, että harvinaisuuksien etsinnässä tarvitsee katsoa lähelle. Meillä on Suomessa maailman mittakaavassa todella harvinaisia ja erityislaatuista rotuja – kaikki meidän omat alkupeärisrotumme. Etenkin ahvenanmaanlammas on äärimmäisen uhanalainen. Kääpiölampaita havitteleville rotu voisi olla kotimainen vaihtoehto, sillä populaatiossa on jäljellä myös todella pienen koon geenejä. Eläinjalostuksen ajatellaan monesti tähtäävän vain tuotanto-ominaisuuksien parantamiseen, mutta jalostusta voi halutessaan tehdä mihin suuntaan vain ja missä ominaisuudessa tahansa. Ouessantinlampaita himoitse-

vat voisivatkin kysellä ahvenanmaanlammastiloilta pienikokoisia eläimiä ja alkaa kehittää omaa kotimaista kääpiölampasta. Samalla saisimme säilytettyä geneettisesti harvinaisia linjoja.

Ihanaa ja ruokaturvallista kesää!

Marjo Simpanen

LAMMAS & VUOHI NRO 4/2021
Ilmestyy 1.10.2021 • Aineistopäivä 25.8.2021
Teema: Lammas- ja vuohituotteet

Tässä numerossa

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Villa-aiheisia uutisia
- 6 GPS-pannat ja laumanvartijalaamat
- 7 Nils Inkovaaran elämäntarina kansissa
- 8 Sairaudet syynissä: Kylmäsiiliöitä näyttelle
- 10 Työraeläke voi sopia lampurille
- 12 Laitumelta lautaselle: Marinoidut grillivartaat
- 14 Aidan toiselta puolen

TEEMANA JALOSTUS

Keskiaukeamalla:

**ProAgrian 20-sivuinen
Tuotoseurantalite**

- 15 Poikkeuksen pakina
- 16 Jalostuslampola: Niemelän tila
- 17 Kokemuksia uuhi-indeksistä
- 18 Jalostuslampola: Sirolan Lammastila
- 20 Ahvenanmaanlampaan jalostus
- 21 Brexit hankaloittaa siementuontia

- 22 Eläinlääkärit: Ontuva eläin
- 24 LaTu-hanke: Nurmikoulutus
- 26 Pennusta paimenkoiraksi osa 3/5: Paimenkoiran koulutus

**Takakannessa: Kesäretki ja SLY:n kevätkokous
Jalostuslampolat kotisivuilla**

KANNESSA

Niemelän tilan kainuunharmasuuhiä. Tila on rodun uusi jalostuslampola

Kuva: Pia Niemeläinen

Lammas & vuohi

Kustantaja
Suomen Lammasyhdistys r.y.

Tilauhinta
79 €/vuosikerta (5 numeroa),
sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
Lehden tilaukset ja jäsenasiat
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Taitto Tipos Ab
Paino Grano, Vaasa
ISSN 0785-7276

Päätoimittaja
Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
Toimitussihteeri
Anna Kujala
Puh. 040 520 5436
lammastehti@gmail.com
Ilmoitusmyynti
Eila Pennanen
puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Kirjoittajat ja kuvaajat 3/2021
Silja Alamikkotervo, Anniina Holopainen,
Veera Hongisto, Roosa Honkanen,
Aija Hytönen, Maija Häggblom,
Teija Kokkonen, Miia Kontturi, Anna Kujala,
Satu Kumpulainen, Tiina Lapveteläinen,
Petri Leinonen, Merja Manninen,
Sarita Mikkonen, Eeva Mustonen,
Pia Niemeläinen, Marianne Niinikoski,
Christer Ollqvist, Eila Pennanen,
Mikko Poikkeus, Mikko Ranta-Huitti, Johanna Rautiainen, Sini Sillanpää,
Marjo Simpanen, Katja Syrjälä,
Petteri Tolvanen, Pekka Uuskulainen,
Irmeli Westermarck

Texel on lampaiden charolais

Minua pyydettiin kirjoittamaan jalostusteemalle juttu aiheesta ”Miksi meidän tilasta tuli texelrodun jalostuslampola?”. Lyhyt vastaus on: ”Kun pyydettiin, niin lopulta suostuin”. Askel ei ollut iso, koska useampana vuonna olemme jo punninneet karitsat ja uuhet. Karitsat sen vuoksi, että nähdään kuinka ne kasvavat, ja kuinka ruokinta on onnistunut. Uuhet mielenkiinnon vuoksi. Karitsoiden jalostusmitaukset on myös tehty jo useana vuonna puhdasrotuisille.

Olen aina ollut kiinnostunut jalostuksesta. Se on mielenkiintoista ja valintojen lisäksi pitää olla tuuria mukana. Varmuudella ei voi tietää mitä saa ja mikä tulos on, kun ostaa uuden pässin. Eri mittareilla voi seurata mitä tapahtuu ja mitä voi muuttaa. Jalostus ja lihantuotanto kulkee käsi kädessä, koska minun maailmassani lihaa ei voi tuottaa tehokkaasti ilman punnituksia ja tuotannon seuranta. Jokaisen pitää itse miettiä mikä eläin on oma ihanne-eläin, sitten haetaan jalostuseläimiä sen mukaan. Pässä ei voi olla liian kallis. En ole vielä nähnyt liian kallista pässiä Suomessa. Pässä on puolet katraasta, sen vaikutus katraan eläinainekseen on todella suuri. Seuraan tuotannon tuloksia ja juoksen kaikki näytellyt ja huutokaupat pässin haussa. Myös tilavierailut ovat hyvät tapa löytää päsejä. Texel on määrällisesti pieni rotu Suomessa, joten myös siemennysten kautta olemme saaneet hyvää eläinainesta.

Mielestäni ihanneuhi on 70–90 kiloinen ja tuottaa kaksi karitsaa. Virkeät ja elinvoimaiset karitsat, jotka 15 minuutin sisällä ovat imemässä ilman lisäapua. Uuhet hoitavat karitsoinnit mahdollisimman pitkään ilman ihmisen apua. Jos ei toimi, tulee merkintä karitsointivihkoon, joka on aina taskussa mukana. Karitsoilla tavoitteena on 5–7 kg kolmen päivän paino, joka punnitaan aina ja samalla laitetaan merkit. Hyvä luonne on myös tärkeä, säikyt ja ”hullut” saavat kaksi mahdollisuutta, sitten poistoon. Mottonani on: ”Ei ole minun työni juosta uuhien perässä, vaan uuhet juoksee minun perässäni”. Ilman paimenkoiraa toimiessa uuhien luonne korostuu.

Kun ikää tuli lisää ja mukavuudenhalu kasvoi, siirryin texelrotuun. Texelissä löytyy potentiaalia tuottaa huippulaadukkaita teuraita. Texel on lammasmaailman ”charolais”, joten se oli luonnollinen rotuvalinta naudankasvattajasta lampuriksi siirtyessä. Luonteetkin muistuttavat toisiaan. Molemmat ovat rauhallisia, potentiaalia löytyy sekä kasvussa että lihakuudessa ja ne reagoivat

positiivisesti ruokintaan. Rasvoittuminen ei ole ongelma. Ei kai jäänyt epäselväksi, mikä nautarotu aikoinaan oli suosikkini.

Suomenlampaaseen verrattuna elämä on helpompaa texelien kanssa. Hatunnosto teille, jotka pidätte isoa määrää suomenlampaita!

Nyt on taas se aika, kun maatalous elää odotusvaiheessa, joka kestää vielä ainakin ensi vuoden. Tulevasta tiedetään jotain, mutta ei mitään ole vielä lopullisesti päätetty. Tänä keväänä / alkukeksänä on teuraskaritsoiden pula ollut pahempi kuin pitkään aikaan. Omalla toivelistallani on lammastalouden osalta, että tuleva rahoituskausi kohtelee lammasta- ja vuohituotantoa oikeudenmukaisesti. Toivon myös, että varovaisesti positiivinen hintakehitys jatkuisi, että minäkin ehtisin olla mukana tuottamassa kun karitsanlihan keskihinta on siellä missä sen pitäisi olla, eli lähestyisi EU27-tasoa. Toivelistallani on myös paitsi lisää innokkaita karitsanlihan tuottajia, uusia innokkaita innovatiivisia lampureita hoitamaan yhteisiä edunvalvonta-asioita.

Hyvää sopivasti stateista kesää!

Christer Ollqvist

Kuva: Silja Alamikkotervo

SLY:n hallituksen märepalat

- Tulevan EU-rahoituskauden tukivalmistelut ovat nyt lähes jokapäiväinen viestinvaihdon aihe. Viimeksi on pyritty vaikuttamaan hyvinvointi- ja alkuperäisrotukorvauksen ehtoihin.
- SLY on ollut aktiivisesti mukana kahdessa valtakunnallisessa hankehaussa. Villahanke etenee, lihaketjun kehittämishanke jäi toistaiseksi aihakuun.
- Olemme lausuneet eläinkuljetuslakiluonnoksesta.
- Meneillään oleviin petosuojaushankkeisiin (Susilife, Laamahanke) on oltu aktiivisesti yhteydessä, jotta käytännön lampurinäkökulma pysyisi keskiössä (lisää hankkeista sivulla 6).

KOONNUT: **Petri Leinonen**

Villaviikko 26.9.-3.10.2021

TAPAHTUMAVIIKON AIKANA 26.9.-3.10. järjestetään paikallisten toimijoiden toimesta erilaisia villa-aiheisia tapahtumia ja tempauksia eri puolilla Suomea. Tiedot näistä löytyvät netistä <https://lammas->

yhdistys.fi. Jos haluat oman tapahtumasi Lammasyhdistyksen nettisivuille, ota yhteyttä **Eila Pennaseen:** eila.pennanen@lammasyhdistys.fi.

KANSALAISTORIN VILLAVIIKON TAPAHTUMA 26.9.2021

SUOMEN LAMMASYHDISTYS JA UUDENMAAN LAMPURIT järjestävät Villaviikon Helsingin tapahtuman Kansalaistorilla sunnuntaina 26.9.2021 klo 11-16.

Kaikki kotimaisen lampaanvillan kanssa toimivat ovat tervetulleita tapahtumaan. Tapahtumassa saa myydä ainoastaan kotimaista lampaanvillaa ja -nahkaa/-taljoja sekä niistä valmistettuja tuotteita.

Myyntipaikat ovat ilmaisia SLY:n ja/tai Uudenmaan Lampureiden jäsenille.

Myyntipaikan hinta myyjälle, joka ei ole kummankaan yhdistyksen jäsen, on 60 €.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut sähköpostilla villaviikko@gmail.com tai puhelimitse 040 7381371/**Mikko Idlax**.

Kerintämaraton 2.-3.10.2021

KERITSIJÄ Tomi Kattilakoski yrittää uutta keritsemisennätystä kerimällä lampaita 24 tunnin ajan Isokummun tilalla Sievissä. Maratonia voi seurata suorana striimilinkin kautta. Linkki löytyy ennen tapahtumaa mm. Suomen Keritsijät ry:n kotisivuilta:

keritsijat.wordpress.com/.

Syksyllä on suunniteltu myös kerintäkursseja korontilanteen niin salliessa. Seuraa ilmoittelua Suomen Keritsijöiden kotisivuilta ja Facebookissa: www.facebook.com/suomenkeritsijatry.

Kerinnän SM-kilpailut 21.8.2021

KERINNÄN SM-KILPAILUT pidetään koronatilanteen salliessa Ollikkala-messujen yhteydessä Kannuksessa 21.8.2021. Lisä-

tiedot kilpailuista ja ilmoittautumisohjeet löytyvät lähiaikoina Suomen Keritsijät ry:n kotisivuilta: keritsijat.wordpress.com/.

Luomuvillasta saatiin virallinen ohje

Ruokavirasto on antanut virallisen ohjeen koskien luomutuotettua raakavillaa ja siitä jatkojalostettuja tuotteita.

Karstaamaton ja kampaamaton villa

31.12.2021 asti luonnonmukainen tuotanto perustuu:

- Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007 luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoamisesta
- Komission asetus (EY) N:o 889/2008 luonnonmukaisesta tuotannosta ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, merkintöjen ja valvonnan osalta

Karstaamaton ja kampaamaton villa ei kuulu neuvoston asetuksen 834/2007 piiriin eli sitä ei voi markkinoida EU:n luomulehtimerkin alia. Vuoden 2021 loppuun asti karstaamaton ja kampaamaton villa voidaan markkinoida valvottuna luomutuotteena vain markkinoitaessa se yksityisen merkin alia, jolloin sertifiointista vastaa esim. GOTS eli The Global Organic Textile Standards.

Tilanne vuoden 2022 alusta:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (ED) 2018/848 soveltaminen alkaa 1.1.2022.

Asetuksen 2018/848 Elite I sisältää mm. karstaamattoman ja kampaamattoman villan.

Karstaamaton ja kampaamaton villa voidaan sisällyttää luomualkutuotannon toimijan sertifiikaatille, jonka toimijalle myöntää alkutuotannon toimintaa valvova viranomainen eli ELY-keskus.

Uusi lainsaadanto mahdollistaa sen, että karstaamatonta ja kampaamatonta villaa jalostava taho voi ilmoittaa käyttäneensä tuotteeseensa sertifioitua karstaamatonta ja kampaamatonta villaa, mutta jalostettua tuotetta (esim. villalanka) ei voi väittää luomuvillaksi.

Karstaamaton ja kampaamaton villa voidaan sertifioida luomuvillaksi, jos

1. EU laatii prosessille säännöt; tai
2. Kansallisesti viranomainen (MMM) laatii säännöt; tai
3. Tuote sertifioidaan yksityisiin tuotantoehtoihin perustuen (esim. muussa EU maassa hyväksytyt ehdot). Tämä olisi sama menettelytapa, joka voi olla käytössä nykyisinkin.

Tällä hetkellä ei ole tiedossa, että EU tai kansallinen viranomainen olisi laatimassa em. sääntöjä, jotka mahdollistaisivat sertifiointin luomuvillaksi. Näin ollen jalostetun villan (esim. jos kampaamaton ja karstaamaton villa on tehty villalangaksi) luomusertifiointin osalta täytyy kääntyä yksityisten sertifiointien puoleen, kuten nykyisinkin.

Ensi vuonna voimaan tulevan lainsäädännön ja nykyisen lainsäädännön ero on käytännössä se, että luomulampaasta pe-

raisin olevaa kampaamatonta ja karstaamatonta villaa voi ensi vuonna sanoa luomuksi suoraan lainsäädännön perusteella, jos toimija on hakenut ELY-keskukselta sen sisällyttämistä luomualkutuotannon toimijan sertifiikaattiin.

Kampaamattomasta ja karstaamattomasta luomuvillasta jalostettu tuote (esim. villalanka ja siitä neulottu vaate) edellyttää jatkossakin yksityistä sertifiikaattia, jotta sitä voitaisiin kutsua luomuksi.

Ruokaviraston tämänhetkinen tulkinta on, että ilman yksityistä sertifiikaattia toimija ei voi ensi vuonnakaan markkinoida tuotetta luomuvillapaitana tai luomuvillasukkina.

Ruokavirasto ei tämänhetkisen tulkinnan mukaan kuitenkaan näe estettä sille, että toimija voisi esimerkiksi sanoa tuotteesta näin:

- villapaita valmistettu luomulampaan villasta
- villapaitaan käytetty lanka valmistettu luomulampaan villasta
- villapaidan raaka-aineena käytetty luomulampaan villaa

Tämä edellyttää, että toimijan luomulampaiden sertifiikaattiin on ELY:ssä toimijan hakemuksesta lisätty kampaamaton ja karstaamaton villa.

Yksikönjohtaja **Tiina Lapveteläinen**
Ylitarkastaja **Merja Manninen**
Ruokavirasto

LAAMAT LAMPAIDEN VARTIJOINA

WWF:N UUESSA laumanvartijahankkeessa tutkitaan ja selvitetään muun muassa laamojen käytön mahdollisuutta laumanvartijaeläiminä tänä kesänä. Toukokuussa järjestettiin lammastiloille laamakoulutus, johon osallistuivat muun muassa **Peppi** ja **Marko Laine** Mikkolan lammastilalta.

TESTISSÄ GPS-PAIKANTIMIA LAMPAILLE

SusiLIFE-hanke testaa alkaneella laidunkaudella uusia keinoja susivahinkojen ennaltaehkäisyyn. Uutena kokeiluna on lampaiden varustaminen GPS-lähettimillä. Kokeilut kohdennetaan pääasiassa lammastiloille, jotka sijaitsevat susireviireillä.

Kolmen eri valmistajan GPS-pannat.

KESÄN 2021 ”kärkihankkeena” on lampaiden varustaminen GPS-lähettimillä. Pannoilla pyritään saamaan tietoa lampaiden poikkeuksellisesta liikehdinnästä tai pahimmassa tapauksessa liikumattomuudesta. Ensimmäiset GPS-lähettimillä varustetut pannat ovat lampailla heti laidunkauden alkuvaiheessa, ja kokemuksia kerätään aina kauden loppuun saakka.

Lähettimiksi on valittu kolmen eri valmistajan GPS-pannat, ja kaikille pannoille on sijoituskohde olemassa. Pannat menevät etupäässä Länsi-Suomen suurille merenranta- ja saaristolaitumille, jonne petoaidan perustaminen ei ole mahdollista. Laitumien sijainnista, koosta ja kenttäkerroksen peittävydestä johtuen, suden oleskelu alueella selviää usein vasta vahingon satuttua.

Pantojen lisäksi kokeilussa on erilaisia ääni- ja valokarkotteita. Osa tilallisista pääsee kokeilemaan myös ilmanpaineella toimivaa, ihmishahmoa muistuttavaa karkotinta, eli niin sanottua scare mania. Riistakameroiden lisäksi eläinten valvonnan tehostamiseen on hankittu myös akkukäyttöisiä valvontakameroita.

Uusien kokeilujen lisäksi tiloille toimitetaan perinteistä petoaitaa sekä nopean toimituksen väliaikaista petoaitaa. Myös olemassa olevasta tavallisesta aidasta voi usein jalostaa petopitävän. Tämä säästää työpanosta aidan pystytyksessä.

Ota yhteyttä suunnittelijoihin, mikäli olet kiinnostunut eläinten suojaamisen parantamisesta.

Lisää tietoa hankkeesta ja kotieläinten suojaamisesta:

www.susilife.fi

KIRJOITTAJAT / YHTEYSHENKILÖT

Jaakko Alalantela,

Länsi-Suomi, p. 029 431 2278

Mari Tikkinen,

Kainuu ja Pohjois-Savo, p. 029 431 2239

Pekka Uuskulainen,

Itä-Suomi, p. 029 431 2294

sähköposti: etunimi.sukunimi@riista.fi

Nils Inkovaara – suomalaisen lammastalouden kehittäjä

Kauppatieteiden maisteri, kirjailija **Irmeli Westermarckin** lämmöllä kirjoittama elämäkerta isästään, agronomi **Nils Inkovaarasta** piirtää monipuolisen henkilökuvan perheelleen omistautuneesta miehestä, suuresta luonnon ystävästä ja intohimoisesti työhönsä suhtautuneesta lammastalouden vaikuttajasta.

Kirjassa Inkovaaran (vuoteen 1941 Inberg) suvun tarina lomittuu Suomen historiaan avaten tapahtumia perheen ja yksilön näkökulmasta. Perhehistoria muuttuvan ja kehittyvän yhteiskunnan osin traagisissakin käänneissä taustoitetaan onnistuneesti kirjain lukuisissa historiallisissa tietolaatikoissa.

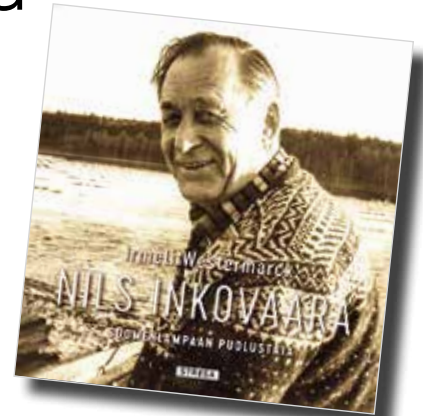
Inkovaara oli jo aikalaisensa arvostama niin koti- kuin ulkomailla, mutta näin jälkikäteen hänen työnsä innovatiivisuus ja määrätietoisuus hämmästyttävät. Hän oli keskeisesti luomassa suomalaisen villakauppan organisaatiota sekä lampaiden tuotantotarkkailua ja tuotantopalkkiojärjestelmää sekä aloittamassa koetoiminnan Hiiorolasta hankitulla koetilalla.

Suomenlampaan erityislaatuisuuden tunnettuuden nostaminen ulkomailla ja ulko-

maanviennin aloittaminen käynnistyivät Inkovaaran aktiivisuuden ansiosta. Eri rotuisia lampaita myös tuotiin ulkomailta sekä koetoimintaa että risteytys- ja puhdasrotutuotantoa varten. Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainittakoon, että suuri koirien ystävä oli aloitteellinen Lampaanjalostusyhdistyksen tuodessa ensimmäisen bordercollierotuisen pentueen Ruotsista.

Aineistoja tutkiessaan Westermarck hämmästyti isänsä kirjoittamien tekstien valtavaa määrää, vaikka lapsuuden muistoihin kuuluu isän työhuoneesta usein ilta-myöhään kuuluva Remington-kirjoituskoneen raksutus. Väitöskirjaa varten aloitettu suomalaisen villan kehäysominaisuuksia koskeva tutkimus jäi kuitenkin valitettavasti kesken osittain ajan ja rahoituksen puutteesta johtuen. Tiedemaailmakaan ei nähtävästi ollut vielä kypsä tämän tyyppisen tutkimuksen toteuttamiselle.

Inkovaaran lapsuudessa alkanut kiinnostus maatalouteen ja kotieläimiin ohjasi hänet vuonna 1939 alkaneelle pitkälle työuralle uudistamaan lammastaloutta poikkeuksellisen onnistuneesti. Tämän

Irmeli Westermarck:

Nils Inkovaara – suomenlampaan puolustaja
ISBN978-952-7369-04-3, tuotantovuosi 2021
Sivumäärä 96, hinta 24,50 €, sidosasu nidottu
Stresa Kustannus osuuskunta, 2021
Verkkokauppa stressa.fi/kirjat (ei postimaksua)

pioneerityön tulosten perustuksille seuraajien on ollut hyvä jatkaa työtä suomalaisen lammastalouden kehittämiseksi.

Kirjaa voi suositella lämpimästi kaikille historiasta, elämänerroista ja lammastaloudesta kiinnostuneille. Kirjan taitto on tyylikäs ja mielenkiintoinen kuvamateriaali täydentää kronologisesti etenevää tekstiä oivallisesti. Kannen onnistunut ja rento seepian sävyinen muotokuva kuvastaa hienosti tekstin perusteella Inkovaarasta välittyvää mielikuvaa ja houkuttelee avaamaan kirjan.

KIRJOITTAJA

Eila Pennanen

KUVAT

Irmeli Westermarck

Nils Inkovaara (kuvassa oikealla) oli tuttu näky maatalousnäyttelyissä lampaiden jalostusluokka-arvostelujen palkintotuomarina. Presidentti Urho Kekkonen tutustumassa valiolampaisiin Inkovaaran opastuksella.

Nils Inkovaaran tunteneet luonnehtivat häntä monenlaisten ihmisten kanssa helposti toimeen tulevaksi helsinkiläiseksi herrasmieheksi, jonka toimia ohjasivat rakkaus luontoon, maaseutuun ja suomenlampaaseen.

Helpotusta näytteiden lähettämiseen RUUMIINAVAUSNÄYTTEILLE KYLMIÖITÄ ERI PUOLELLA SUOMEA

Näytteiden toimittamisen helpottamiseksi on asiakkaiden käytössä nyt näyte kylmiöt Ruokaviraston toimipaikoissa (Helsinki, Kuopio, Oulu ja Seinäjoki) sekä lisälammassa, Joensuussa ja Loimaalla.

KIRJOITTAJA

Teija Kokkonen

erikoistutkija

Ruokavirasto, Eläintautibakteriologian ja -patologian tutkimusyksikkö

RUOKAVIRASTO

Livsmedelverket • Finnish Food Authority

Kokonaisten eläinten toimittaminen patologiin tutkimuksiin

Voit tuoda kokonaiset eläimet Ruokavirastoon itse, lähettää Matkahuollon kautta (enintään 35 kg), tai lähettää sopimuskuljettajien kautta: TavaraTaxi Oy (enintään 500 kg painavat) tai Itä-Suomessa myös Kuljetus Raati Oy (enintään 75 kg painavat). Posti ei kuljeta kokonaisia eläimiä. Viilennä näyte ennen pakkaamista ja

huolehdi, ettei pakkaus pääse kuljetuksen aikana vuotamaan. Lämpimällä säällä ja pitkissä kuljetuksissa lisää tarvittaessa kylmävaraajia pakkauksen.

Muiden näytteiden toimittaminen eläintautitutkimuksiin

Voit tuoda veri-, uloste-, elin- ja muut näytteet itse Ruokavirastoon tai käyttää kuljetuspalvelua (Posti, Matkahuolto, TavaraTaxi, Kuljetus Raati Oy). Tarkista kuljetusaikataulu, sillä näytteiden tulee olla perillä Ruokavirastossa lähettämistä seuraavana päivänä. Lisää Postin ja Matkahuollon osoitekorttiin aina vastaanottajan matkapuhelinnumero

Näytteitä kylmiöön myös iltaisin ja viikonloppuisin

Voit nyt tuoda näytteitä lähimpään kylmiöön/kylmäkonttiin itsellesi parhaiten sopivana aikana myös iltaisin ja viikonloppuisin. Kylmiöihin voi tuoda enintään noin 100 kg (Iisalmeen enintään 75 kg) painavan asianmukaisesti pakatun näytteen, esimerkiksi avaukseen lähetettävän vasikan, lampaan tai koiran. Ilmoita kylmiöön jätettävästä näytteestä aina etukäteen Ruokavirastoon puhelimitse. Näytteet tulee aina olla ohjeiden mukaan jäähdytetty, huolellisesti pakattu ja mukana tulee olla täytetty lähete.

Soita näytteestä Ruokaviraston patologian toimistoon puhelin 029 520 4919

(Kuopion toimipaikan asiakkaat puhelin 050 316 2932). Saat tarvittavat ohjeet ja ovikoodin. Jos näyte tarvitsee kuljetuksen toiselle paikkakunnalle, saat ohjeet kuljetuksen tilaamisesta. Iisalmeen, Joensuuhun ja Loimaalle jätettäville näytteille on aina tilattava kuljetus. Kuljetusmaksut laskutetaan asiakkailta tutkimusmaksun yhteydessä.

Kuljetuksen tilaus kylmiöistä

- Iisalmi: Kuljetus Raati Oy, puhelin 050 570 1626
- Joensuu: TavaraTaxi Oy, puhelin 0100 6100
- Loimaa: tiistai ja torstai Ruokavirasto, puhelin 029 520 4919. Maanantai, keskiviikko ja perjantai TavaraTaxi Oy, puhelin 0100 6100

Merkitse paketin päälle selvästi se paikkakunta, mihin näyte on menossa tutkitavaksi (Helsinki, Kuopio, Oulu tai Seinäjoki), ja sen kuljetusyrityksen nimi, jota käytät, sekä teksti ”eläinnäyte vapautettu”.

Hyvin isokokoiset (yli 100 kg) näytteet, joiden käsittelyssä tarvitaan apua, on aina tuotava Ruokaviraston toimipaikkaan aukioloaikana, jolloin avustava henkilökunta on paikalla.

Eläintautitutkimuksia tekevien toimipaikkojen osoitteet

- Ruokavirasto Helsinki: Mustialankatu 3, 00790 HELSINKI (kylmiö)
  - Ruokavirasto Kuopio: Neulaniementie 4, 70210 KUOPIO (kylmäkontti)
  - Ruokavirasto Seinäjoki: Keskuskatu 23, 60100 SEINÄJOKI (kylmiö)
  - Ruokavirasto Oulu: Elektroniikkatie 5, 90590 OULU (kylmäkontti)
- Erillisten kylmäkonttien osoitteet
- Iisalmi: Haukisaarentie 4, 74130 IISALMI
  - Joensuu: Yliopistokatu 6, 80130 JOENSUU
  - Loimaa: Tampereentie 51, 32200 LOIMAA

Tietoa Ruokaviraston eläintautitutkimuksista, näytteenotosta ja pakkaamisesta sekä tarvittavat läheteet löydät osoitteesta www.ruokavirasto.fi/ laboratoripalvelut/eläintautitutkimukset/

Lammasmaailma Oy

Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lammasmaailma.fi

LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

PALVELUT

- Sisäloistorjunta, papananäytteet
- Lammasterveys 2020 -ohjelma
- Tiineysneuvonta ja uuhineuvolat
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Webinaarit maanantaisin ja lauantaisin
- **TILAUKSET: lammasmaailma.fi**

Esimerkkikuvissa Kuopion toimipaikan kylmäkontti. Seinällä on koodilukollinen avainsäilytys-kotelo.

Kotimaista Startti –maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä Lantmännen Agron kaupoista.

**Uusi Startti-maitojuoma
– parasta alkuruokintaan**

www.valio.fi/startti

EI SANOTA HYVÄSTI - vaan näkemiin!

Eläkevirka on virka, josta jäädään eläkkeelle. Reino Loukon tilalla se tarkoittaa lammastaloutta.

VUONNA 1994 ensimmäiset suomenlampaat muuttivat tilalle, eikä ollenkaan tarkoituksella. Heinäkauppaa oli tehty ja oli maksun aika; riihikuivaa oli tarkoitus, mutta suomenlammasta uuhia tuli, toki sitä riihikuivaakin. Uuhet veivät mennessään ja katras kasvoi.

Toinen mainittava onni on ollut löytää rinnalle puoliso, jolle lammastilan emännöinti on sopinut, kuin hanska käteen. **Raijan** riuska ote työhön ja eläinsilmä tuntuu olevan syntymälahja.

Yhdessä Reino ja Raija ovat luotsanneet lammastilaa noin 10 vuotta. Nyt on luopumisen aika. Hauskana sattumana uuhien muuttaessa uuteen kotiin, jatketaan vaihtokauppaa kuten vuonna 1994; tällä kertaa mansikoita osana kauppia.

Luopuminen ei ole helppoa

Työtä lampaiden parissa on tehty koko sydämellä. Eläinvalinnalla ja punnitusten avulla on saatu tuloksia; teuraskaritsan

kasvatusaikaa on saatu lyhennettyä, toisen sanoen kannattavuutta on parannettu lihantuotannossa ja villan laatu on luokkaa ”viedään käsistä”. Musta ja ruskea, hyvälaatuinen luomulammasten villa on kysyttyä tavaraa markkinoilla. Jalostuseläinkauppakin on tehty ja viimeinen kauppa tuo erityistä mielihyvää; uusi koti jatkaa jalostusta!

Tärkein kriteeri jatkavalle tilalle oli, että uuhet saavat hyvän, asiantuntevan kodin, joka jatkaa eläinjalostusta. Jatkavan tilan emännän vanhemmat ovatkin Loukoille jo ennestään tuttuja. **Katariina** ja **Heikki Riio** ovat solmineet Loukojen kanssa kaupakirjan, johon on kirjattu tapaamisoikeus lampaisiin. Tapaamisoikeus hyödyttää niin ostajaa kuin myyjää; ostaja saa kaiken mahdollisen tiedon ja tuen, myyjällä taas on mahdollisuus helpottaa tyhjän lampolan syndroomaa, kun katrasta saa käydä tapaamassa. Eivät Riiothot toki keltanokkia ole, lampolassa määkii tuontitruutinen katras, nyt laajennetaan suomenlampaisiin. Riio-

hojen tilalla viljellään myös mansikkaa, ja monenmoisia suunnitelmia löytyy lampaidenkin ympärille. Heidän mansikkalimonadinsa on muuten huippuhyvää!

Sitkeyttä ja sisukkuutta

Sitkeyttä ja sisukkuutta on tarvittu. Reino sisuuntui ensimmäisen kerran, kun häntä moitittiin kitukasvuisten, ruskeiden suomenlampaiden kasvatukselta. ”Näytän vielä epäilijöille”, Reino tuumasi. Tänään katrasta katsoessa ei puhuta kitukasvuista, ruskeista suomenlampaista kyllä.

Ehkäpä viimeinen sisun näyttö oli Melan kanssa. Vanhuuseläke ei vielä ollut mahdollista, mutta työuraeläke vaikutti hyvältä välimuodolta. Työuraeläkkeelle pääsy ei ollutkaan läpihuutojuttu. Kriteerit täyttyivät kyllä; Myel tai Yel -eläkkeen voimassaolo (Reinolla molemmat), raskasta työtä 38 vuotta ja kehossa kuluneisuutta, invalidi ei tarvitse olla. Lisäksi tarvittiin lääkärin todistus ja lausunto Reinolta itseltään; kol-

Ostetaan suomalaisen lampaan villaa

Ostamme hyvää, puhdasta ja roskatonta suomenlampaan ja kainuunharmaksen villaa.

OTATHAN YHTEYTTÄ
info@lapuankankurit.fi tai Esko Hjelt 0500 463 084

Noudamme villaa noin 200 km säteeltä Lapualta. Kauempaa nouto myös mahdollista, mikäli alueella on useampia noutopaikkoja.

LAPUAN KANKURIT

www.lapuankankurit.fi

men ja puolen A4 verran tekstiä, sekä puhelinsoittoja. Päätös kuitenkin tuli, ja työuraeläke myönnettiin. Työuraeläkkeellä on myös toinen lampuri, joten Reino kehottaa tutkimaan tämänkin vaihtoehdon, mikäli aihe on ajankohtainen.

Palmun allekko Epsanjaan?

Ehei, lammastalous loppuu, mutta työ lammaskalusteiden ja luomupeltoviljelyn parissa jatkuu. Työn luonne vain muuttuu, ja uusia ideoitakin tuntuu pukkaavan.

Lampaista luopuminen on haikeaa, mutta tyytyväisenä pariskunta lastaa uuhet Hahtolan Samin kyydille kohti uutta kotia. – Paikoilleen ei voi jäädä lepäämään, sanoo Reino, ja kehoittaa muitakin lampureita innovoimaan; koska lampailla ja lampaan ympärille on mahdollisuus kehittää eläkevirka. Käsi kädessä, hymy kasvoilla Raija ja Reino vilkuttaa lähtevälle eläinkuljetukselle. Vähän haikeaakin on.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Sini Sillanpää

Työuraeläke

Työuraeläkkeen saaminen ei edellytä niin suurta työkyvyn heikentymistä kuin työkyvyttömyyseläke. Työuraeläke on määrältään hieman pienempi kuin työkyvyttömyyseläke.

Lisätietoja:

<https://www.mela.fi/elaketurva/tyoelaketta-eri-elamantilanteisiin/tyouraelake/>

Sinulla voi olla mahdollisuus työuraeläkkeeseen 63 vuotta täytettyäsi, kun

- olet tehnyt vähintään 38 vuotta raskasta ja kuluttavaa työtä
- sinulla on työkykyäsi heikentävä sairaus
- työsi jatkuu tai sen päättymisestä on alle vuosi
- et ole vielä täyttänyt omaa vanhuuseläkeikäsiäsi.

ESA ANTTAS

**Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus**

Puh. 040 524 9629
Lyöttiläntie 449, 47540 LYÖTTILÄ

RETRONIK
lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- heinärit ja seinärit
- käsittelyaidat
- hoito-/eläinportit
- juomakupit + suojakaaret
- stopparit + rännityslaitteet
- ruokintakourut (muovi tai metalli)

Katso video www.retronik.com

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

Pohjoismainen ympäristö-
sertifiointi

Pestävät taljat.

Noudatamme ruotsalaisia ympäristövaatimuksia, jotka ovat maailman tiukimpia. Niinpä myös pestävät taljamme valmistetaan ympäristö mahdollisimman hyvin huomioon ottaen.

**TRANÅS
SKINN
BEREDNING**

Puh:
+46 (0)140 100 50
www.tranasskinn.se

Reseptistä 6 annosta.

VARTAAT

n. 1,5 kg karitsanpaistia
Sitruuna

Marinadi

3-4 dl maustamatonta kreikkalaista jugurttia
Iso nippu tuoretta rosmariinia,
oreganoa ja minttua
3 tl suolaa
1 tl mustapippuria myllystä
1 sitruunan mehu

Poista paistista isoimmat rasvat ja kalvot, ja leikkaa reilun kokoisiksi paloiksi. Sekoita marinadin aineet ja lisää paistipalat marinadiin. Anna maustua yön yli tai vähintään useamman tunnin ajan. Ota lihat huoneenlämpöön vähintään puoli tuntia ennen grillausta. Pujota paistipalat grillivartaisiin ja lisää väleihin sitruunaviipaleita. Jos käytät puisia vartaita, muista liottaa niitä vedessä etukäteen. Kun lihat on vartaissa, taputtele ylimääräiset marinadit lihoista talouspaperilla. Grillaa vartaita n. 10 minuuttia lihapalojen koosta riippuen. Vältä ylikypsentämistä. Lisää suolaa oman maun mukaan kypsän lihan päälle.

Jugurttimarinoitu karits

TSATSIKI

Puolikas kurkku
½ tl suolaa
1 - 2 valkosipulin kynttä
2 dl maustamatonta kreikkalaista jugurttia
Mustapippuria myllystä
Juoksevaa hunajaa
Tuoretta minttua

Raasta kurkku, lisää suolan kanssa siivilään ja anna ylimääräisen nesteen valua pois. Sekoita jugurttiin murskattu valkosipuli, mustapippuri ja valutetut kurkut. Lisää pinnalle juoksevaa hunajaa ja tuoretta minttua juuri ennen tarjoilua.

**Lammasta lautaselle,
karitsaa kaikkiin
keittiöihin**

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.

Tilateurastamo Kouvolassa
www.muhniemenlahtivaja.fi
puh.040 578 6317

**Ostamme kaikenikäisiä lampaista ja vuohia
teuraaksi ympäri vuoden.**

Teurastus, lihanleikkaus
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Savarras kreikkalaisittain

KREIKKALAINEN SALAATTI

Kurkkua
Tomaattia
Punasipulia
Kalamata-oliiveja
Fetajuustoa
Mustapippuria
Oliiviöljyä

Leikkaa punasipuli ohuiksi viipaleiksi ja kurkut sekä tomaatit reiluiksi paloiksi. Sekoita vihannekset ja oliivit. Lisää fetajuusto ja rouhi pinnalle mustapippuria. Viimeistele lisäämällä oliiviöljyä salaatin päälle.

**Tarjoile vartaat
salaatin, tsatsikin ja
vaalean leivän kanssa.**

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Veera Hongisto

Ihantolan lammastila

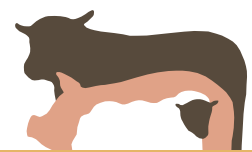
Vainion Teurastamo^{oy}

**OSTETAAN
karitsaa / lammasta ympäri Suomen**

**Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä**

puh. 010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

**KOKO SUOMEN
LAMMASTEURASTAMO**

Tajma

Osto ja palautus
puh. Daniel 045 7342 6730
ja Magnus 040 596 0722

AIDAN TOISELTA PUOLEN

Lammas- ja vuohi aiheisia kuulumisia maailmalta

Koonnut **Silja Alamikkotervo**

WALESISSA TODETTIIN LOISTEN LÄÄKEAINERESISTENSSIÄ LÄHES KAIKILLA TUTKITUILLA TILOILLA

VIIME VUONNA WALESISSA tehtiin tutkimus, jossa selvitettiin lammastiloilla esiintyvien loisten lääkeaineresistenssiä. Tutkimukseen osallistui vuonna 2020 yhteensä 49 lammastilaa. Kaikilla näillä tiloilla karitsoilta otettiin ulostenäytteitä kesäkuun ja marraskuun välisenä aikana. Ulostenäytteistä selvitettiin näytteissä esiintyvien loisten munien määrät. Munia tuli esiintyä vähintään 500 kappaletta grammassa näytettä, jotta tutkimus voitiin aloittaa. Näytteitä kerättiin jokaisella tilalla vähintään 90 karitsasta, joita ei ollut madotettu edeltävän neljän viikon aikana. Kun alkunäytteet oli kerätty, karitsat jaettiin jokaisella tilalla neljään eri ryhmään, jossa jokaisessa oli 20 karitsaa. Eri karitsaryhmät madotettiin eri vaikuttavan aineen sisältävillä matolääkkeillä: benzimidazole (valkoinen), levamisole (keltainen), 3ML (kirkas) sekä moxidectin. Jokaisesta karitsasta käytiin ottamassa uusi ulostenäyte 7-14 päivää lääkityksen jälkeen. Näytteenottoajankohta riippui käytetystä lääkkeestä. Näytteet analysoitiin laboratoriossa, josta saatiin selvitettyä eri lääkeaineryhmien tehokkuus. Tulosten perusteella havaittiin, että 98 % tutkimukseen osallistuneista tiloista loisilla esiintyi lääkeaineresistenssiä yhtä tai useampaan lääkeaineryhmää kohtaan. Tämä on erittäin huolestuttava havainto. Yksi merkittävä lääkeaineresistenssin syntyyn vaikuttava tekijä on epäilty olevan ylimadottaminen; madottamista ei koskaan tulisi tehdä varmuuden vuoksi.

Lähde: *Farming UK* 04/2021

**VAATIVAT, JOUSTAVAT
JA YKSILÖLLISET
RAHTILEIKKUU-
PALVELUT,
MYÖS LUOMUNA**

CRAFTBUTCHERY

050 327 2272

ISO-BRITANNIASSA SUURELLA OSALLA LAMMASTILOISTA IRTOKOIRIEN AIHEUTTAMIA ONGELMIA

YLI KAHDILLA KOLMASOSALLA kyselytutkimukseen osallistuneista isobritannialaisista lammastiloista on vuonna 2020 ollut irtokoirien aiheuttamia ongelmia. Keskimäärin jokainen vastannut tilallinen oli vuonna 2020 joutunut todistamaan irtokoirien jahtaavan seitsemää lammasta, joista viisi oli loukkaantunut ja kaksi kuollut jahtaamisen seurauksena. Irtokoirien hyökkäyksestä tulleiden taloudellisten menetysten arvioitiin olevan yhteensä noin 58 000 euroa, eli noin 1830 euroa jokaista vastaajaa kohti. Suurin osa vastaajista kuitenkin sanoi, että saivat joko hyvin vähän tai eivät lainkaan taloudellista korvausta irtokoirien hyökkäyksestä.

Sen lisäksi, että irtokoirien hyökkäykset ovat uhka lampaiden hyvinvoinnille ja tilan taloudelliselle tulokselle, ne ovat suuri ongelma myös lampureiden henkisen hyvinvoinnin kannalta. Kyselytutkimuksen mukaan lampurit ovat irtokoirien hyökkäysten jälkeen tunteneet ahdistuneisuutta ja turhautuneisuutta. Irtokoirien hyökkäysten seurauksia on tuotu aktiivisesti esiin eri medioissa, mutta paljon työtä on vielä tehtävä, jotta kaikki koiranomistajat tulevat tietoisiksi ongelmasta ja pitävät koiransa hinnassa.

Lähde: *Farming UK* 04/2021

TIETYT GEENIT VOIVAT AUTTAA LAMPAITA SOPEUTUMAAN YMPÄRISTÖÖN

ISOBRITANNIALAISET JA KREIKKALAISET tutkijat ovat huomanneet, että tietyt geenit voivat auttaa pitämään lampaiden maitotuotoksen korkeana, kun ilmasto-olosuhteet vaihtelevat kylmän ja kuuman välillä. Kun näitä hyviä geenejä omaavia eläimiä käytetään jalostukseen, voidaan katraista saada paremmin erilaisiin ympäristöolosuhteisiin sopeutuvia. Välimeren alueen chios-rotuisten lampaiden, joiden maitoa käytetään fetajuuston tekemiseen, on havaittu olevan muita rotuja kestävämpiä lämpötilan muutoksille.

Tutkimukseen käytettiin 40 000 chios-rotuisen uuhien tietoja, joiden avulla luotiin matemaattinen malli. Mallin avulla kuvattiin eläinten kestävyyttä ja sopeutuvuutta ilmaston muutoksiin maitotuotoksen, karitsointiajan ja lypsykauden sään perusteella. Joidenkin eläinten maitotuotoksissa ei tapahtunut käytännössä mitään muutoksia siitä huolimatta, että lämpötila vaihteli kylmän ja kuuman välillä. Uuhien kestävyys kylmissä tai kuumissa olosuhteissa havaittiin riippuvan karitsointiajankohdasta. Ne uuhet, jotka ovat karitsoineet keväällä, kestävät keskimäärin paremmin kuumia olosuhteita.

Tutkijoiden mukaan tulevaisuudessa tehtävissä tutkimuksissa tulisi keskittyä yksittäisiin geeneihin, jotka vaikuttavat kykyyn sopeutua vaihteleviin lämpötilaoloihin.

Lähde: *Scientific reports* 04/2021

PRO
Agria

Tutustu uusimpiin
tuotosseuranta-
tuloksiin ja
parhaisiin päseihin
ja uuhiin!

ProAgrian lammastuotosseurannan vuosiyhteenvedo 2020

Lampaiden tuotosseuranta on tärkeää koko toimialan kehitykselle

Jalostusjärjestelmien tavoitteena on turvata geenivarojen kestävä käyttö, ylläpitää luotettavat ja laajat sukulaistiedot sekä korkeatasoiset tuotostiedot. Sukusiitoksen hallinta nousee tärkeimmäksi niillä roduilla, joiden kokonaismäärä on pieni. Tilakoon kasvaessa tulosten mittaamisen merkitys korostuu ja tuotostietoja hyödynnetään aktiivisesti tilan toiminnan hallinnassa eläinaineksen jalostuksen ohella.

Monipuolinen tilarakenne on lammastalouden valtti

Lammastilojen tilarakenne on edelleen monipuolinen. Suurempien tilojen määrä on noussut viime vuosina, mikä kertoo tuotannon ammattimaistumisesta. Yhä useampi yritys on sellainen, jossa vähintään toinen omistajista saa palkkatuloja lammastaloudesta. Pienempiä tiloja on kuitenkin edelleen paljon, sillä monipuolinen lammas tarjoaa mahdollisuuden keskittyä myös muihin tuotteisiin lihan ohella.

TAULUKKO 1. Tilojen luokittelu uuhimäärän mukaan

Uuhimäärä	Vuosi							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-9	33	45	32	29	29	22	25	28
10-29	90	90	88	86	67	72	70	65
30-49	66	56	67	78	74	66	67	50
50-99	78	82	94	93	96	95	101	94
100-	53	59	61	61	73	75	60	63
yli 150 osuus					27	26	24	24
Yhteensä	251	332	342	347	339	330	335	320

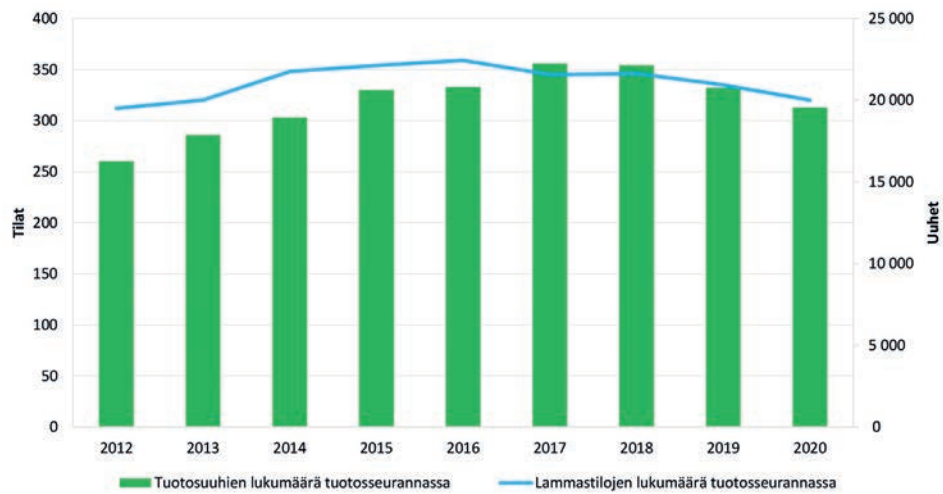
ProAgrian tuotosseuranta-asiakkaiden määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Myös tuotosuuhien kokonaismäärä on laskenut hieman. Näin ollen tuotosseurannan lammastila- ja eläinmäärä väheni samassa suhteessa kuin koko valtakunnan lammastila- ja uuhimäärä (Luke tilastot). Tuotosseurantaan kuuluu edelleen noin kolmannes suomalaisista uuista, mikä on hyvä taso kansainvälisessä vertailussa. Tilakohtainen keskimääräinen uuhimäärä pysyi lähes edellisen vuoden tasolla vähentyen 62 uuhesta 61 uuheen tilaa kohden. Yleisin katraskoko on edelleen 50-99 välillä. Tilamäärä väheni eniten luokassa 30-49 uuhta. Tilamäärän väheneemiseen on useita syitä: osa tiloista ei jatkanut alkuperäisrotutuen jatkokausille ja osa lopettaa, kun jatkajaa toiminnalle ei ole. Osalla taas tilan kannattavuus on heikko, ja he hakeutuvat muualle töihin. Investointeja ja aloittamispäätöksiä suunnittelevat odottavat uuden EU-ohjelmakauden ehtoja.

ProAgria on lampaiden jalostusorganisaatio Suomessa ja pitää yllä eri rotuisten lampaiden kantakirjaa (lukuun ottamatta ahvenanmaanlammasta) ja vastaa tuotosseurannasta. Lampaiden rotukohtaiset ominaisuudet ja jalostustavoitteet on määritelty kantakirjaohjesäännöissä. Tuotosseuranta on perusedellytys jalostustyölle. Tuotosseuranta antaa tietoa myös olosuhteiden vaikutuksesta tuotantoon ja rotujen välisistä eroista Suomen olosuhteissa. Jalostusvalintaa tehdään sekä lampaiden mittausten ja ulkomuotoarvostelujen pohjalta että näistä laskettujen jalostusarvostelujen eli indeksien avulla.

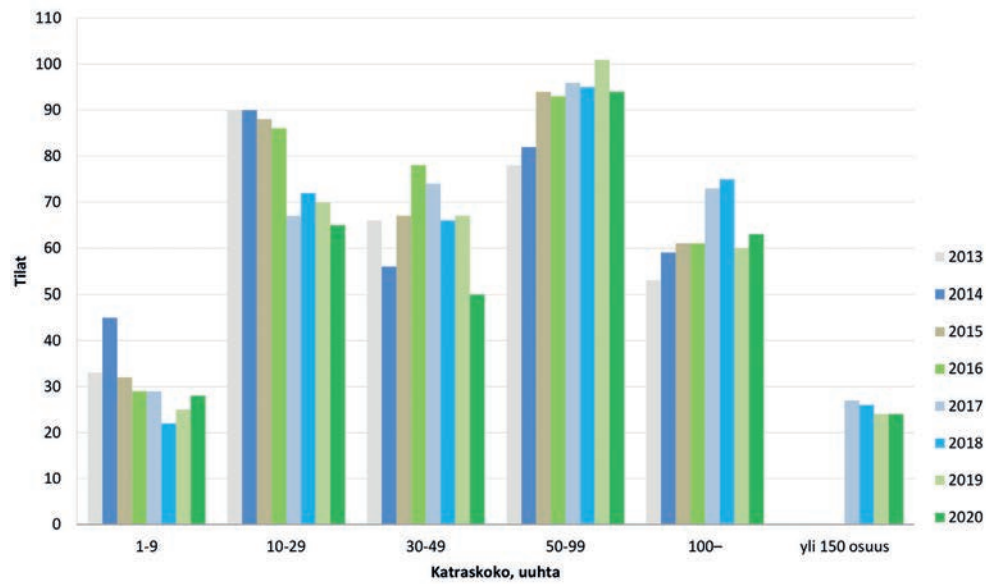
Koonnut Milla Alanco-Ollqvist, erityisasiantuntija lammas- ja vuohituotanto
ProAgria Etelä-Pohjanmaa ja ProAgria Keskusten Liitto
Aineisto WebLammas -ohjelmisto / Mtech
Kannen kuva Noora Salminen, ProAgria Etelä-Suomi

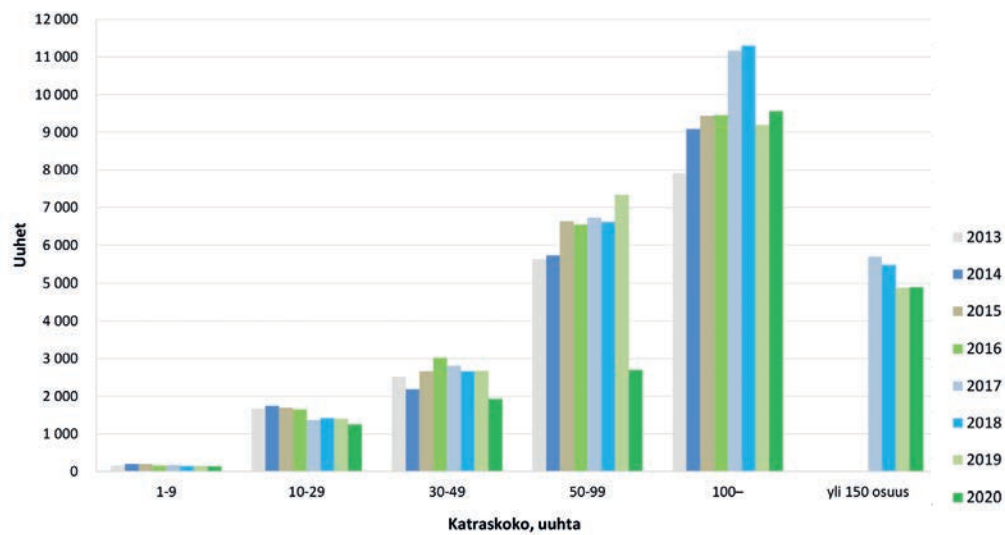

KUVIO 1. Uuhien ja lammastilojen lukumäärä tuotosseurannassa

KUVIO 2. Tilojen lukumäärä katraskoon mukaan

KUVIO 3. Uuhien lukumäärä katraskoon mukaan

Mitä mittaat, sitä voit parantaa

Jokaisella lammastilalla tulisi olla käytössään vaaka, koska punnitukset ovat lammastilojen tärkein tuotannon mittari. Tiloilla on valitettavasti paljon uuhia, joiden jälkeläisiä ei punnita tai tietoja ei kirjata tuotosrekisteriin, jolloin ne puuttuvat virallisista tuloksista. Punnitustuloksien perusteella voidaan aktiivisesti seurata muun muassa karitsoiden kasvutavoitteiden toteutumista ja säätää ruokintaa. Käytännössä tätä varmasti tehdäänkin, vaikka kaikkia tuloksia ei kirjata ohjelmistoon. Syksyllä punnittavat aikuispainot kertovat rotukohtaisesti jalostuseläinten koosta, ja niiden perusteella voidaan seurata jalostustrendejä.

Etelä-Suomi pysyi kärjessä tuotosuuhien määrässä

Tuotosuuhien lukumäärä laski 1 106 uuhella. Uuhimäärä pysyi korkeimpana Etelä-Suomen alueella, vaikka määrä vähenikin edellisestä vuodesta. Uuhimäärä väheni useilla alueilla, eniten Lapin ja Etelä-Suomen alueella. Uuhimäärä nousi ainoastaan Nylands Svenska Lbs. alueella ja Kainuussa. Nuorten uuhien määrä laski edellisestä vuodesta 482 uuhella. Etelä-Suomi pysyi kärjessä nuorten uuhien määrässä, vaikkakin suurimmat määrien nousut olivat Lapin ja Finska Hush. alueilla. Nuorten uuhien karitsointimäärät vähenivät eniten Lapin ja Keski-Pohjanmaan alueilla.

TAULUKKO 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2020

ProAgria Keskus	Uuhia tuotosseurannassa, kpl	Karitsoineita uuhia, kpl	Karitsointi, lkm	Synt. kar., kpl	Eloon kar., kpl	6 vk paino, kg/karitsa	Tuotos/uuhi, kg	Tuotos/kerta, kg
Vanhemmat uuhet								
1 Etelä-Suomi	4 189	3 408	3 416	2,34	2,10	15,87	31,84	31,75
2 Nylands Svenska Lbs	242	245	251	2,62	2,38	14,34	41,63	41,63
3 Länsi-Suomi	1929	1 818	1 822	2,20	2,00	16,51	32,83	32,79
4 Finska Hushållninss.	129	105	105	2,62	2,50	14,14	34,08	33,64
11 Etelä-Savo	972	785	787	2,33	2,12	16,56	33,96	33,89
12 Pohjois-Savo	701	502	504	2,34	2,06	15,77	33,20	33,20
13 Pohjois-Karjala	407	385	391	2,21	2,00	18,38	36,15	35,47
14 Keski Suomi	1 817	1 660	1 666	2,45	2,23	15,49	34,53	34,45
15 Etelä-Pohjanmaa	1 556	1 553	1 567	2,16	1,87	16,58	30,43	30,43
16 Österbottens Svenska Lbs.	1 667	1 458	1 462	2,04	1,86	18,16	32,87	32,74
17 Keski-Pohjanmaa	1 152	1 103	1 105	2,43	1,99	15,85	34,45	34,45
18 Oulu	1 599	1 636	1 640	2,03	1,77	13,58	28,29	28,18
19 Kainuu	327	356	356	2,63	2,06	15,18	32,10	32,10
20 Lappi	1 411	1 499	1 511	2,41	1,99	15,98	33,91	33,80
Koko maa	18 098	16 513	16 583	2,28	2,01	15,33	37,09	32,68
1-vuotiaat uuhet								
1 Etelä-Suomi	329	300	300	1,62	1,54	14,83	21,52	21,63
2 Nylands Svenska Lbs	40	40	41	1,53	1,53	12,48	22,96	22,96
3 Länsi-Suomi	137	132	133	1,40	1,34	16,27	20,97	20,97
4 Finska Hushållninss.	38	38	38	2,00	1,76	12,25	21,13	20,95
11 Etelä-Savo	91	92	92	1,58	1,42	17,33	24,12	24,12
12 Pohjois-Savo	45	21	21	1,71	1,62	14,67	14,67	14,67
13 Pohjois-Karjala	32	34	34	1,35	1,26	19,08	26,57	25,43
14 Keski Suomi	186	174	174	1,79	1,72	17,70	28,54	28,35
15 Etelä-Pohjanmaa	145	156	156	1,62	1,46	15,21	25,81	25,81
16 Österbottens Svenska Lbs.	175	179	180	1,49	1,39	17,86	23,95	23,41
17 Keski-Pohjanmaa	41	44	44	2,00	1,50	23,50	23,50	23,50
18 Oulu	130	123	123	1,59	1,55	13,54	24,82	24,82
19 Kainuu	10	10	10	2,00	1,80	-	-	-
20 Lappi	63	66	66	1,70	1,53	16,38	24,54	24,54
Koko maa	1 462	1 409	1 412	1,62	1,51	15,07	26,72	23,83

Vuonuekoot laskivat hieman

Uuhikohtainen karitsamäärä laski valtakunnallisesti hieman ollen vanhemmilla uuhilla 2,28 ja nuorilla 1,62. Karitsaluvun korkeimman tuloksen jakoivat Finska Hushållningss. ja Nylands Svenska Lbs: 2,62 karitsaa uuhia kohden. Eloonjääneiden karitsoiden osalta Finska Hushållningss. oli kärjessä 2,50 karitsalla uuhia kohden. Nuorissa uuhissa kolme aluetta – Keski-Pohjanmaa, Finska Hushållningss ja Kainuu – saivat yhtä korkean tuloksen eli 2,0 karitsaa uuhia kohden.

Keskimääräinen karitsakuolleisuus on tuotoseurantaan kuuluvilla tiloilla matala. Yleisenä tavoitteena voidaan pitää alle 10 prosentin katraskohtaista kuolleisuutta. Suomenlammas- ja texel-rotujen uuhien jalostusvalinnassa on otettu käyttöön uuhi-indeksit. Suositus on, että kaikki syntyneet karitsat, myös keskenmenot, mumioid ja kuolleena syntyneet, tallennetaan. Tallentamatta jättäminen vääristää tuloksia.

Karitsapainot ja -tuotos

Karitsat olivat valtakunnallisesti keskimäärin hieman pienempiä kuin edellisvuonna: 15,33 kg /karitsa. Korkeimmat karitsatuotokset (18,38 kg /karitsa) löytyivät Pohjois-Karjalan alueelta, jossa tulos nousi edellisvuodesta 1,9 kilolla. Hyvänä kakkosena oli viime vuoden ykkönen Pohjanmaa (Österbottens Sve.) 18,16 kilon painolla. Nuorten uuhien karitsoiden painossa Keski-Pohjanmaa nousi kärjeen 23,50 kilon painolla. Pohjois-Karjala oli toisena 19,08 kilon tuloksella.

Karitsatuotos kuvaa uuhien vuoden aikana syntyneiden karitsoiden ikäkorjattujen kuuden viikon painojen summaa. Tuotokset ilmoitetaan sekä karitsoimiskertaa että vuotta kohden, joten kaksi kertaa vuodessa karitsoivan uuhien tuotos voi nousta todella korkeaksi. Tihennettyä karitsointia, jolloin sama uuhia karitsoi kaksi kertaa vuoden aikana tai kolme kertaa kahden vuoden aikana, käytetään jonkin verran, mutta se ei ole kovin yleistä. Nylands Svenska Lbs nousi ensimmäiseksi tuloksella 41,63 kiloa/tuotosuuhia. Toisena oli Pohjois-Karjala tuloksella 36,15 kg/tuotosuuhia. Tulokset jäivät useilla alueilla edellisen vuoden tasoa pienemmiksi. Nuorissa uuhissa Keski-Suomi nousi ykköstilalle tuotoksella 28,54 kg/tuotosuuhia.

Kuva Noora Salmi

Kainuunharmaspässien käyttö lisääntyi eniten

Siitokseen käytettyjen pässien määrä väheni 32 pässillä. Eri pässien käyttö väheni erityisesti suomenlammas- ja texel-roduilla. Ahvenanmaanlammasrodun pässien käyttö pysyi ennallaan. Kainuunharma-, dorset- ja ruotsalainen turkislammaspässien käyttö lisääntyi eniten. Uusien rotujen pässien käyttömäärissä oli vain pieniä muutoksia. Mikäli rodut aiotaan säilyttää puhtaana, harvinaisemmilla roduilla on välttämätöntä säilyttää useita pässilinjoja. Tuontirodulla voidaan lisäksi käyttää keinosiemennystä paikkaamaan pässimäärän vähenemistä. Isälinjan tunnus ilmoitetaan pässin nimen edessä joko linjan kirjaimella tai numerolla. Pässilinjakosteita päivitetään ProAgrian toimesta. Rotukohtaisissa kantakirjaohjesäännöissä esitetään kunkin rodun jalostustavoitteet. Ohjesäännöt on julkaistu ProAgrian nettisivuilla proagria.fi/sisalto/lammass-ja-vuohi-400

TAULUKKO 3a. Tuotospässien rotujakautuma tuotosseurannassa 2012–2020

Rotu	Pässejä, kpl								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Suomenlammas	303	364	376	382	370	364	351	326	300
Kainuunharma	73	106	110	89	75	76	82	54	63
Texel	57	78	103	108	98	117	102	102	91
Oxford down	29	43	47	43	42	43	35	39	33
Rygja	13	20	17	15	20	13	13	18	13
Dorset	15	14	19	17	15	16	14	8	14
Ahvenanmaan lammas	15	17	12	9	11	19	13	12	12
Ruotsalainen turkislammaspäss	1	3	2	1	5	7	7	8	11
Suffolk	1	4	3	3	5	8	10	9	10
Itäfriisiläinen maitolammaspäss					1	1	1	3	4
Dorper					3	1	3	4	1
Muu/eristeiset risteytykset	3	11	13	15	12	8	5	11	10
Yhteensä	510	660	702	682	657	673	636	594	562

Karitsoineissa uuhissa suomenlampaiden määrä väheni eniten

Suomenlammas on edelleen suosituin rotu 73 prosentin osuudellaan karitsoineista uuhista. Suurin vähennys oli suomenlammasuuhien määrässä (385 kpl). Toiseksi suurin vähennys oli kainuunharmaalla (128 kpl). Eniten lisäystä saatiin seuraavilla roduilla: texel (52 kpl), ahvenanmaanlammas (17 kpl) ja suffolk (14 kpl). Dorper-rodulla ei edelleenkään ole tuloksia tallennettuna tuotosseurantaan, joten sitä ei julkaistu taulukossa. Risteytysuuhista suosituimpana pysyi yhdistelmä suomenlammas-texel (348 kpl). Tulosten kirjautuminen edellyttää karitsointien tallentamista tuotosseurantaohjelmalla (WebLammass ja syksystä 2021 alkaen NettiKatras-ohjelma).

TAULUKKO 3b. Karitsoineiden uuhien rotujakauma 2012–2020

Rotu	Karitsoineita uuhia, kpl								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Suomenlammas	7 619	9 239	9 466	10 040	10 396	11 950	12 148	11 556	11 171
Kainuunharma	826	1 076	1 143	1 136	1 104	1 302	1 237	1 276	1 148
Texel	578	750	958	1 108	1 090	1 235	1 334	1 407	1 459
Oxford down	233	289	311	346	361	378	342	328	257
Rygja	85	92	95	104	108	99	80	88	98
Dorset	94	105	130	123	162	158	142	157	141
Ahvenanmaan lammas	151	156	164	180	183	217	180	166	183
Ruotsalainen turkislammaspäss	0	8	17	35	35	51	66	81	69
Itä-friisiläinen maitolammaspäss			20	25	26	19	19	30	21
Suffolk			17	30	37	50	51	54	68
Suomenlammas-dorset						320	305	335	271
Suomenlammas-oxford down						81	73	59	39
Suomenlammas-texel						291	308	344	348
Yhteensä	9 586	11 715	12 321	13 127	13 502	16 151	16 285	15 881	15 273

Tuotostulosten määrään toivotaan lisäystä

Puhdasrotuisten tuotosseuranta-uuhien karitsointimäärät kasvoivat merkittävästi texelillä, ahvenanmaanlampaalla ja suffolkilla. Määrä väheni eniten suomenlampaalla, kainuunharmaalla ja oxford downilla. Kaikilla roduilla tuotostietoja voisi tulla paljon enemmän suhteessa karitsoineiden määrään. Suomenlammas säilytti odotetusti kärkisijan sekä karitsoineiden uuhien että tuotosuuhien määrässä. Sikiävyydessä itäfriisiläinen maitolammas ja suomenlammas olivat samalla tasolla 2,43 karitsaa/uuhi tuloksella. Kainuunharmaa pysyi kolmantena tuloksella 2,41 karitsaa/uuhi. Eloonjääneissä karitsoissa ahvenanmaanlammas nousi kärkeen 2,15 karitsalla/uuhi. Karitsatuotoksessa itäfriisiläinen pysyi ykkösenä korkealla tuloksella 38,00 kg/uuhi, vaikka tulos laski hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Toiseksi tuli dorset 34,05 kg/uuhi tuloksella ja kolmanneksi suffolk 33,91 kilon karitsatuotoksella.

Kuuden viikon painoissa kärjessä pysyi dorset 19,83 kilon tuloksella. Itäfriisiläinen oli toisella sijalla tuloksella 19,69 kg. Kolmanneksi tuli myös hyvällä tuloksella (19,53 kg) oxford down. Aikuispainojen kärjessä pysyi edelleen oxford down 87,0 kilon painolla, vaikka paino laski 5,6 kilolla.

Nuorille uuhille tallennettujen aikuispainotulosten määrän ollessa pieni tuloksia ei julkaista. Nuoren uuhien tavoitepainona astutushetkellä voidaan pitää 80 prosenttia aikuisen uuhien painosta. Punnituksella pyritään seuraamaan aikuisten uuhien koon kehitystä. Tavoitteet määritellään rotukohtaisissa jalostusohjesäännöissä, jotka löytyvät lampaiden jalostusjärjestönä toimivan ProAgrian nettisivuilta.

Nuorissa uuhissa suomenlammas pysyi kärjessä syntyneiden karitsoiden määrässä tuloksella 1,78 karitsaa uuhia kohden, vaikka tulos laski edellisvuotisesta. Eloonjääneiden karitsoiden määrässä kainuunharmaa nousi kärkipaikalle 1,66 karitsalla. Parhaasta nuorten uuhien karitsatuotoksesta vastasi ruotsalainen turkislammas tuloksella 34,01 kiloa uuhia kohden. Oxford down nousi karitsapainoissa nuorten uuhien ykköseksi 20,85 kilolla. Suffolkrotuisille nuorille uuhille ei ollut tuloksia, joten rotu jätettiin pois taulukosta.

TAULUKKO 4. Uuhien rotukeskiarvot vuonna 2020

Rotu	Karitsoineita uuhia, kpl	Tuotosuuhia, kpl	Synt. kar. kpl	Eloon kar. kpl	Karitsatuotos, kg/uuhi	6 vk paino, kg	Aikuispaino, kg
Vanhemmat uuhet							
Ahvenanmaan lammas	183	99	2,26	2,15	21,40	10,90	54,1
Dorset	141	116	1,89	1,79	34,05	19,83	84,7
Ruotsalainen turkislammas	69	30	1,91	1,74	29,55	17,75	80,0
Itä-friisiläinen maitolammas	21	20	2,43	1,81	38,00	19,69	80,5
Kainuunharmaa	1 148	460	2,41	2,12	32,79	14,43	69,1
Rygja	98	72	1,68	1,61	29,35	18,63	76,6
Suomenlammas	11 171	3 602	2,43	2,11	33,79	14,80	78,4
Texel	1459	796	1,64	1,53	27,92	18,30	74,6
Suffolk	68	65	1,90	1,79	33,91	19,01	82,3
Oxford down	257	235	1,70	1,60	31,10	19,53	87,0
1-vuotiaat uuhet							
Ahvenanmaan lammas	11	2	1,36	1,36	10,39	10,39	
Dorset	29	25	1,38	1,38	22,70	18,01	
Ruotsalainen turkislammas	8	1	1,50	1,38	34,01	17,01	
Itä-friisiläinen maitolammas	13	13	1,46	1,46	25,92	18,77	
Kainuunharmaa	38	25	1,74	1,66	22,61	13,68	
Suomenlammas	800	279	1,78	1,65	23,99	13,43	
Texel	223	125	1,14	1,07	18,71	16,99	
Oxford down	20	16	1,10	0,95	23,10	20,85	

Teurastuloksia ilmoitettiin aikaisempaa enemmän

Lyhyemmällä kasvatusajalla saadaan yleensä säästöä ruokinta-, rakennus- ja hoitokustannuksiin, mikä parantaa kannattavuutta. Nettopainokasvu on tärkeä mittari, koska se kuvaa, kuinka monta grammaa lihaa karitvat ovat päivässä tuottaneet. Nettopainokasvu nousi hieman ja kasvatusaika lyheni 244 päivään teuraspainon pysyessä kuitenkin edellisvuotisella tasolla. Teurasprosentti, joka lasketaan elopainosta suhteessa ruhopainoon, pysyi samalla tasolla kuin aikaisemmin. Liharoduilla teurasprosentti on yleensä korkeampi kuin alkuperäisroduilla.

Tallennettujen teurastulosten määrä on noin 10 prosenttia maassamme vuosittain teurastettujen määrästä, koska tulokset eivät tule suoraan teurastamoilta. Saatujen tulosten mukaan teurasluokkien vallitsevin lihakkuusluokka oli edelleen O, jossa oli 72 prosenttia ruhoista. E-luokan määrä pysyi 0 prosentissa. Rasvaisuuden mukaan luokassa 2 olleiden ruhojen määrä nousi 53 prosenttiin. Rasvaisten ruhojen (luokat 4 ja 5) määrät lasivat hieman edellisvuodesta. Myös vähärasvaisten ruhojen (luokka 1) määrä laski hieman.

Rodusta riippuen tavoitteena pidetään yleensä alkuperäisroduilla O2-luokkaa ja liharoduilla E-R 2 -luokkia. Teuraspainotavoite, jota ohjaa teuraskaritsanlaatupalkkio, on yleensä yli 18 kg. Tuontiroduilla tavoite voi olla korkeampikin. Teurastamot pyrkivät ohjaamaan hinnoittelulla teuraiden laatua. Virallisia teurasluokituksia valvoo Eviran toimeksiantona Foodwest. Tulokset ovat arvokasta tietoa ruokinnan ja eläinjalostuksen onnistumisesta.

TAULUKKO 5. Teurastulokset

	Vuosi									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Karitsoita, kpl	3 227	4 122	4 598	5 255	6 915	6 063	6 898	6 393	7 024	7 578
Teuraspaino, kg	19	19,7	20,1	20,4	20,4	20,3	20,3	20,8	20,7	20,7
Teuras %	41	42	42	42	42	42	42	42	43	43
Kasvuaika, pv	251	243	246	254	252	251	251	253	251	244
Nettopäiväkasvu, g	86	85	87	86	87	84	85	87	86	89
Teurasluokat (%)										
E	3	1	2	2	1	1	0	1	0	0
U	3	5	3	4	5	4	4	5	4	5
R	19	20	22	18	17	16	18	17	18	20
O	71	71	68	71	69	70	70	71	71	72
P	4	2	6	6	8	8	8	6	6	3
Rasvaluokat (%)										
1	7	5	6	4	5	5	3	4	7	5
2	55	59	51	58	26	51	49	39	43	53
3	34	30	35	30	33	33	35	35	37	33
4	4	5	8	7	5	8	11	19	12	9
5	0	1	1	2	0	2	2	2	1	1

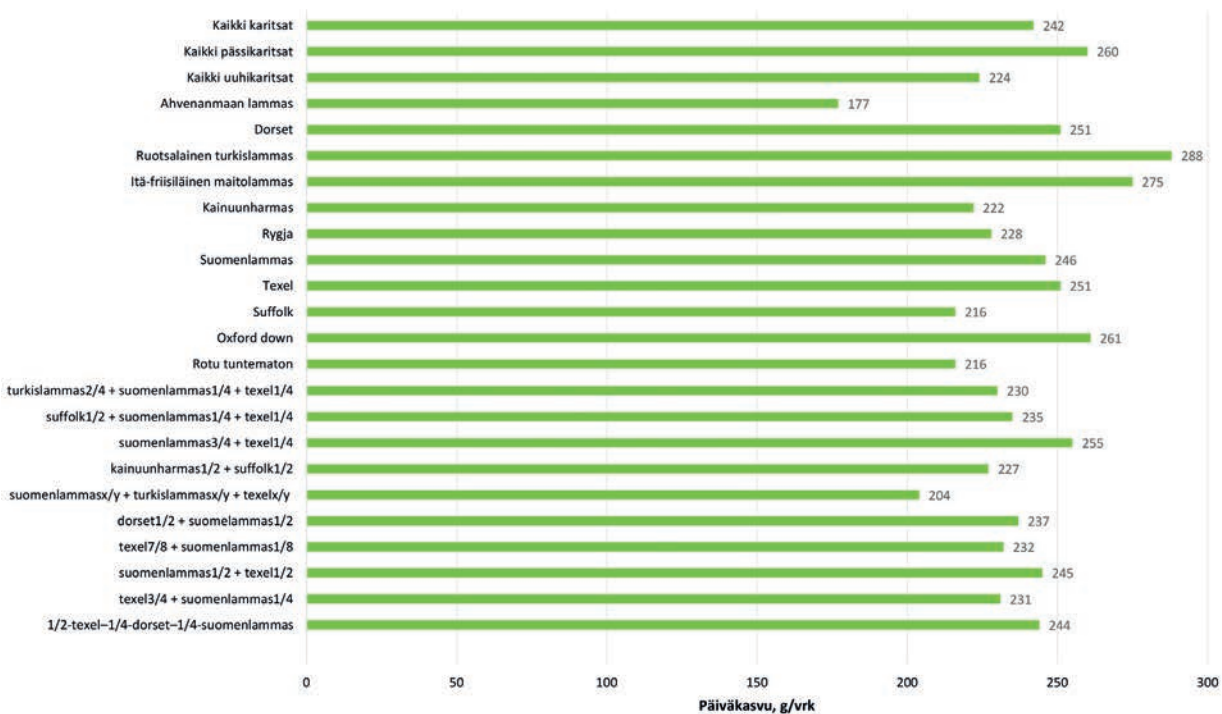

Kuva Noora Salminen

Kasvutuloksissa jäätii edellisen vuoden tasosta

Kaikkien karitsoiden keskimääräiset päiväkasvut pysyivät edellisuotisella tasolla. Risteytyksistä julkaistiin käytetyimmät rotuyhdistelmät. Tutut suomenlammas+tuontirotu -yhdistelmät olivat edelleen käytössä. Korkeimman nousun teki ruotsalainen turkislammasta nousten kärkeen 288 gramman päiväkasvulla. Toiseksi tuli itäfriisiläinen maitolammasta 275 gramman tuloksella. Kolmantena oli oxford down 261 grammaa päiväkasvulla.

Päiväkasvutavoitteet ovat tilakohtaisia ja niihin voidaan vaikuttaa muun muassa rotuvalinnoilla ja ruokinnalla. Päiväkasvun lisäksi muita kasvun seurannan mittareita ovat elävän eläimen arvostelu ja lihaksen ultraäänimittaukset sekä teurastulokset.

KUVIO 4. Keskimääräiset päiväkasvut roduttain vuonna 2020, g/vrk

TAULUKKO 6. Karitsapainojen ja kasvun parhaat vuonna 2020 (neljänneksset ja 10 %)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25 % (alaraja)	Paras 10 % (alaraja)
3 päivän paino				
Kaikki karitsat	28 186	3,99	5,50	6,23
Kaikki pässikaritsat	13 845	4,11	5,66	6,43
Kaikki uuhikaritsat	14 341	3,88	5,32	6,01
Ahvenanmaan lammas	296	3,00	4,06	4,44
Dorset	177	5,70	6,97	7,51
Ruotsalainen turkislammasta	59	5,21	6,43	7,00
Kainuunharma	2 464	3,74	4,83	5,32
Rygja	124	5,34	6,57	7,01
Suomenlammas	18 302	3,69	4,87	5,42
Texel	2 196	5,21	6,63	7,27
Suffolk	120	5,56	6,92	7,39
Oxford down	399	5,35	6,92	7,63
Risteytys	165	4,78	6,38	6,95
Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	16 365	15,18	20,15	22,38
Kaikki pässikaritsat	8 021	15,78	20,17	23,25
Kaikki uuhikaritsat	8 344	14,61	18,49	21,27
Ahvenanmaan lammas	176	10,20	13,48	14,90
Dorset	161	19,18	23,35	25,23
Ruotsalainen turkislammasta	45	16,68	21,36	23,24
Kainuunharma	1 388	14,07	18,13	19,79
Rygja	106	17,95	22,03	23,97
Suomenlammas	9 891	14,34	18,55	20,35
Texel	1 468	17,37	22,25	24,18
Suffolk	120	18,17	22,96	25,08
Oxford down	387	18,96	24,10	26,35
Risteytys	64	17,30	22,84	25,06
Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	16 945	33,76	43,21	47,11
Kaikki pässikaritsat	8 415	35,60	45,39	49,23
Kaikki uuhikaritsat	8 530	31,95	40,10	43,36
Ahvenanmaan lammas	123	24,54	32,70	37,17
Dorset	178	39,21	46,95	50,74
Ruotsalainen turkislammasta	49	39,71	50,10	54,08
Kainuunharma	1 255	31,76	39,87	42,98
Rygja	100	35,75	47,16	52,30
Suomenlammas	10 250	33,13	42,30	45,96
Texel	1 665	35,90	45,86	49,85
Suffolk	105	35,49	43,61	46,68
Oxford down	377	39,38	49,04	53,11
Risteytys	106	36,04	47,61	53,54
Kasvu				
Kaikki karitsat	13 698	242	331	368
Kaikki pässikaritsat	6 681	260	353	388
Kaikki uuhikaritsat	7 017	224	300	330
Ahvenanmaan lammas	119	177	255	303
Dorset	161	251	314	345
Ruotsalainen turkislammasta	38	288	392	414
Kainuunharma	1 082	222	304	337
Rygja	100	228	351	404
Suomenlammas	8 246	246	336	373
Texel	1 295	251	335	370
Suffolk	105	216	285	309
Oxford down	375	261	348	387
Rotu tuntematon	49	216	321	402
turkislammasta2/4 + suomenlammas1/4 + texel1/4	26	230	269	290
suffolk1/2 + suomenlammas1/4 + texel1/4	35	235	269	285
suomenlammas3/4 + texel1/4	44	255	370	416
kainuunharma1/2 + suffolk1/2	45	227	285	312
suomenlammas1/2 + turkislammasta1/4 + texel1/4	63	204	282	315
dorset1/2 + suomenlammas1/2	79	237	306	335
texel7/8 + suomenlammas1/8	82	232	331	366
suomenlammas1/2 + texel1/2	152	245	331	369
texel3/4 + suomenlammas1/4	266	231	325	363
texel1/2 + dorset1/4 + suomenlammas1/4	281	244	306	333

Punnitukset tärkein mittari niin jalostuksessa kuin ruokinnan seurannassa

Tallennettujen karitsapainojen määrä pysyi lähes samalla tasolla edelliseen vuoteen verrattuna. Kolmen päivän karitsapainoissa korkein keskiarvo siirtyi dorsetille 5,70 kilon tuloksella. Edellisenä vuonna ykkössijalla olleen itäfriisiläisen karitsatulosten määrä jäi niin pieneksi, ettei tuloksia voitu julkaista. Parhaan 10 prosentin ryhmässä korkeimman painon saivat oxford down -karitsat tuloksella 7,63 kiloa. Kolmen päivän tavoitepainoina voitaneen pitää alkuperäisroduilla 3–5 kiloa ja liharoduilla 4–7 kiloa riippuen uuhien koosta. Kuuden viikon painoissa dorset piti ykkössijan tuloksella 19,18 kiloa. Oxford down oli ykkösenä luokissa "paras 25 %" (24,10 kg) ja "paras 10 %" (26,35 kg). Neljän kuukauden painoissa ruotsalainen turkislammasta nousi ykköspaikalle 39,71 kilon tuloksella ja sama rotu nousi ykkössijalla luokissa "paras 25 %" (50,10 kg) ja "paras 10 %" (54,08 kg).

Kuva Milla Alanco-Ollqvist

Punnitukset ovat tärkein mittari niin jalostuksessa kuin ruokinnan seurannassa. Tilastoissa on julkaistu kaikki ne puhdasrotuiset, joilla on tuloksia risteytyksistä ja ne, joiden määrät ovat isoimmat. Kolmen päivän paino kuvaa hyvin uuhien ruokinnan onnistumista tiineyden lopulla. Karitsan sopiva koko antaa hyvät edellytykset karitsointien onnistumiseen ja myös karitsan alkukasvatukseen. Kuuden viikon painolla (42 pv) mitataan uuhien maidontuotantoa ja karitsan alkukasvatuksen onnistumista. Neljän kuukauden paino (120 pv) mittaa karitsoiden kasvukykyä ja ruokinnan onnistumista. Parhaat karitsat lähtevät teuraaksi tämän punnituksen jälkeen tilakohtaisista tavoitteista ja rotuvalinnoista riippuen. Yleensä jalostuseläinvalinnat tehdään myös neljän kuukauden punnituksen yhteydessä (90–150 pv). Rajatulla punnitusvälillä tehdyt painot korjataan laskennallisesti (ohjelman kaavalla) vertailukelpoisiksi tuloksiksi.

Kiinnostavatko huippupässit?

Jalostusarvon ennusteilla eli BLUP-indeksillä maan parhaiksi rankatut pässit ja uuhet on listattu seuraavilla sivuilla. Kiinnostavatko niiden suvut? Tai haluaisitko ostaa hittilistapässin tai sen pojan?

Huippupässejä voi testiparittaa tilan uuhille WebLampaan Sukutaulu-näytöllä. Ohjelma näyttää sukusiitosasteiden lisäksi pässin tuotostiedot sekä sähköisen sukupuun.

Lisää huippu-uuhien ja pässien tuloksia on verkossa. Hittilistojen – jatkossa Parhaat lampaat -listojen – laajat versiot julkaistaan ProAgian sivuilla www.proagria.fi/lammastuotosseuranta. Linkki tuloksiin löytyy myös Suomen Lammasyhdistyksen sivuilta Jalostusosiosta. Uuhien ja pässien listoja ristiinlukemalla voi onnistua räätälöimään itselleen unelmayhdistelmän seuraavaksi isäpässiksi.

Myynnissä olevia jalostuspässejä löytyy www.lammasnetti.fi/-sivustolta.

Tutustu seuraavilla sivuilla ProAgrian lammastuotosseurannan tilakohtaisiin tietoihin vuodelta 2020!

TAULUKKO 7a. Parhaat pässit roduittain kasvuindeksin mukaan vuonna 2020 (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Sjoi- tus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2020	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu- indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lohva Niina ja Ismo	Parikka Pia ja Anssi	FI000025909475	44	Lahtelan Hikka	2018	141	37
2.	Ollqvist Christer	Jylhä Taisto	FI000025701984	6	Raiku CO	2017	139	32
3.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025740363	6	Parikan Jallu ks	2016	128	79
4.	Ingo Henrik	Hytönen Liisa	FI000025245024	14	Ingon Nalle	2012	127	24
5.	Koro Juha ja Snellman Nina	Känsälä Marko	FI000025931298	12	Ylä-Härkösen Keisari	2018	126	26
6.	Pelson vankila	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025942300	45	Pelson Rasputin	2018	125	24
6.	Westersträhle Mikael	Mty Hukkanen Juha, Mari ja Ville	FI000025718935	81	Neumann	2016	125	56
6.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rissanen Matti	FI000025905763	55	Antti	2018	125	80
9.	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	Kailanen Sari	FI000025916591	65	Kiviniemen Rilijonkka	2019	123	119
10.	Miikkulainen Sami ja Riikka	Ruuska Mirja	FI000025595904	8	Mäkitalon Maisteri	2015	122	132
10.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000025497382	15	-	2015	122	215
10.	Kalliomäki mty	Vesa Rita	FI000025290887	7	Arteen poika	2012	122	292
10.	Helsingin Kaupunki	Männistö Paula	FI000025289234	21	Pikku Pässä	2012	122	319
KAINUUNHARMAS								
1.	Nurkka Jussi ja Tyrväinen Inkeri	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025903300	T	Kupsun T. Tolstoi	2017	144	35
2.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025905137	I	Noittaaan Menevä	2018	124	23
3.	Lehtonen Tero ja Sirpa	Lehtonen Tero ja Sirpa	FI000025492696	L	L Lammastarhan Ville	2014	123	48
4.	Syrjälä Tatu	Virranniemi Silja	FI000025262270	A	A.Kupsalan Vitonen	2012	122	117
5.	Leppänen Helinä	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025703110	R	Noittaaan Kuitti	2017	121	123
6.	Luukkonen Mika oy	Helasmo Jonna	FI000025297957	P.	P. Laurilan Mustafa	2013	118	126
7.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025461475	A	Noittaaan Älinä	2014	117	26
8.	Lohva Niina ja Ismo	Piipponen Riitta-Miina	FI000025357657	I	Lahtelan Huli	2014	114	52
8.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025593178	R	R. Noittaaan Ilkka	2015	114	88
10.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025703036	P	Noittaaan Jää	2016	113	42
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025701846	J	Joker CO	2016	130	59
2.	Mikkonen Sarita	Seppälä Antti ja Mari	FI000026041859	UKP	Suosaaren Bran	2019	128	46
3.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Rantamaa Keijo	FI000025666894	DV	Isakki	2015	123	56
4.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000025713067	DAF	-	2016	122	105
5.	Sipilä Kalle ja Mirkku	Sipilä Kalle ja Mirkku	FI000025450030	DK	Koda	2013	120	81
5.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Kantola Ilkka	FI000025666921	DAF	Voitto	2015	120	100
5.	Mikkonen Sarita	Hiipakka Pekka	FI000025593670	UKR	Suosaaren Robert	2016	120	266
8.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025593619	UKR	Suosaaren Real Deal	2015	119	30
8.	Kiiski Paula	Näykki Lasse	FI000025471398	DJ	Osma Prellu	2014	119	105
10.	Ollqvist Christer	Norrback Bengt	FI000026048536	DB	Paxton CO	2019	118	28
10.	Mikkonen Sarita	Kantola Ilkka	FI000025816126	UKR	Suosaaren Diili	2018	118	33
10.	Syrjälä Katja ja Hannu-Pekka	Hämäläinen Martti ja Väänänen Minna	FI000025728188	NLO	Syrjälän Nilsson	2016	118	61
OXFORD DOWN								
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	DK002338502385	R	Siolan Rudolf	2014	121	85
2.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596605	P	Siolan Petja	2016	120	20
3.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	UK014585700134	T	Weeton Travis	2016	117	49
4.	Honkanen Roosa	Summanen Asko	FI000025501036	N	Siolan Nathan	2014	116	61
5.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464394	CI	CI-Richard	2016	115	20
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025712679	M	Siolan Magnus	2016	111	42
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	UK014585700145	S	Weeton Superman	2016	111	68
8.	Enberg Hannele	Hankilanoja Maria ja Juha	FI000025718610	M	M-Tobias	2018	110	24
9.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	UK014585700140	U	Weeton Uriah	2016	109	52
9.	Summanen Asko	Mikkanen Anu	FI000025849611	F	Paavilan Okakuusi	2017	109	73
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Silokangas Kaarlo	FI000025324443	7	Tiirinkosken Laku	2013	119	26
2.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo M. ja Toivonen N.	FI000025014934	4	Yrjö	2010	111	48
3.	Lindberg Antonia	Sikka Katja	FI000002374284	4	Alfred	2012	106	69
DORSET								
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500617	U	UH. Liru	2014	122	99
2.	Norrback Bengt	Norrback Bengt	FI000025921658	B	BU. Platon	2018	120	61
3.	Westersträhle Mikael	Norrback Bengt	FI000025718860	B	BU. Napoleon	2016	118	124
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025525572	A	AA. Laika	2014	116	141
5.	Westersträhle Mikael	Rantamaa Keijo	FI000025718858	B	BA. Neptunus	2016	115	26
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500528	F	FN. Lancelot	2014	111	56
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025718849	H	HF. Nero	2016	104	59
8.	Pesonen Helena	Westersträhle Mikael	FI000025865305	X	XF. Peter	2018	100	52
8.	Westersträhle Mikael	Hämäläinen Martti ja Väänänen Minna	FI000025188512	A	AH. Iikka "Väänänen"	2011	100	110
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	NO273231650001	FN	Terje	2015	115	25
2.	Kovala Urpo	Fredin Viola ja Kalevi	NO273231650122	NB	NB Waldemar	2015	110	50
2.	Tuomola Sakari	Tuomola Sakari	FI000025889188	DD	Mara	2017	110	62
4.	Kovala Urpo	Fredin Viola ja Kalevi	NO273231650012	NC	NC Harald	2015	107	29
5.	Kovala Urpo	Lehtonen & Suominen Mty	FI000025144661	DD	Daniel	2012	106	43
SUFFOLK								
1.	Moisander Juha ja Hannele	Seppälä Antti ja Mari	FI000025806749	-	APH. Su Franco	2017	135	109
2.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806801	-	Gallagher	2018	117	43

TAULUKKO 7b. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksiin mukaan vuonna 2020

Sijoi- tus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2020	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Kasvu- indeksi	4 kk jälk. lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Ingo Henrik	Ingo Christoffer	FI000025462982	3	Lilja	2014	137	9
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249147	12	-	2011	137	10
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249173	12	-	2011	137	11
1.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025582318	4	Parikan Intopiukee	2015	137	11
5.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Alamikkotervo Ari ja Johanna	FI000025486811	7	Vanhalan Liila	2014	135	14
6.	Ingo Henrik	Ingo Christoffer	FI000025951903	19	Pinja	2018	134	3
7.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249128	12	-	2011	133	14
8.	Piesala Eemeli	Piesala Eemeli	FI000025808585	1	-	2017	132	3
9.	Lihasilan Säätio	Lihasilan Säätio	FI000025309114	21	-	2013	131	1
9.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249123	12	-	2011	131	6
9.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025249092	12	-	2011	131	11
KAINUNHARMAS								
1.	Jaakola Sari	Jaakola Sari	FI000025699244	A	A. Ompeluseura	2017	130	5
1.	Uusitalo Satu	Jaakola Sari	FI000025528530	i	i. Kiikkumäen Asta	2014	130	8
3.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025265685	P.	Ilona	2012	128	7
3.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025292825	I	Zulku	2013	128	20
5.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025320920	A	Johonan Anniina	2013	127	9
6.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025905306	I.	Noittaaan Marras	2017	126	2
7.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000026002407	P	Noittaaan Natalia	2018	125	2
7.	Niemeläinen Pekka	Niemeläinen Pekka	FI000025518168	R	Niemelän R. Eila	2015	125	10
9.	Niemeläinen Pekka	Niemeläinen Pekka	FI000025915420	T	Niemelän Halla	2018	124	5
9.	Virranniemi Silja	Virranniemi Silja	FI000025504382	A	Johonan Cute	2015	124	6
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025483231	J	-	2014	138	7
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000151355	L	-	2006	137	9
3.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025934911	J	-	2018	134	1
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702029	UKR	-	2017	133	6
5.	Hiipakka Pekka	Hiipakka Pekka	FI000025819477	UKR	-	2018	131	3
5.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702036	DK	-	2017	131	3
7.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025812612	DB	-	2018	129	2
7.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025577959	H	-	2016	129	6
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025702044	DB	-	2017	128	5
10.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025971935	DB	-	2019	127	2
10.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025812606	J	-	2018	127	2
10.	Näykki Lasse	Näykki Lasse	FI000025597180	DJ	-	2015	127	4
10.	Ollqvist Christer	Kohmo Hannu	FI000025483225	J	Lilo	2014	127	5
OXFORD DOWN								
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025841325	S	-	2018	122	1
2.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025920000	R	Sirolan Ruth	2018	120	2
3.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025841117	Rb	Sirolan Reeta	2017	117	3
4.	Honkanen Roosa	Hankilanoja Maria ja Juha	FI000025501076	N	Nadia	2014	116	5
4.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A2	A2-Jasmin	2009	116	14
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025920215	S	Sirolan Sandra	2019	115	1
6.	Maria ja Juha Hankilanoja	Hankilanoja Maria ja Juha	FI000025967479	M	Hankilan Mobilina	2019	115	1
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596653	Re	Sirolan Ronja	2016	115	3
6.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025712635	Rf	-	2016	115	4
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464503	B1	B1-Selena	2017	114	1
10.	Enberg Hannele	Hankilanoja Maria ja Juha	FI000025718637	B1	Stina	2017	114	4
10.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464494	A1	A1-Rea	2016	114	6
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025193563	1	Ibabe b	2011	143	5
2.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo M. ja Toivonen N.	FI000025103343	4	Ketzia	2010	132	5
3.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025327268	2	Keluna d	2013	131	2
3.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo M. ja Toivonen N.	FI000025210158	7	Selma	2011	131	3
5.	Silokangas Kaarlo	Silokangas Kaarlo	FI000025624560	8	Söpö	2016	130	6
6.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025327243	2	Karma d	2013	129	3
6.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025707149	2	Niines b	2016	129	5
6.	Aholaidan tila	Aholaidan tila	FI000025042656	4	Aholaidan Hilla	2013	129	7
6.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025327289	2	Kahvatlus e	2013	129	14
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025095534	H b	-	2010	127	1
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025193535	2	Nines b	2011	127	3
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025707150	2	Nines b	2016	127	5
10.	Sikka Katja	Sikka Katja	FI000025070782	1	lines b	2011	127	12
DORSET								
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807055	U	-	2017	131	5
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807078	U	-	2017	125	3
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807136	U	-	2017	125	4
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807102	U	-	2017	117	2
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807101	U	-	2017	117	6
6.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025807169	U	-	2017	116	3
7.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500674	B	Lilian	2014	113	9
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025929137	A	-	2018	112	2
8.	Westersträhle Mikael	Laine Peppi	FI000025929162	A	-	2018	112	2
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025807142	U	-	2017	112	3
8.	Westersträhle Mikael	Norrback Bengt	FI000025807160	U	-	2017	112	3
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574897	F	FA. Helmin tytär	2015	112	7
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297320	F	Fjorgyn	2013	126	9
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759868	GD	Märta Louise	2018	119	1
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759842	EN	Ragna	2017	115	2
3.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025276737	NB	NB Asta	2018	115	2
5.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025845836	NB	NB Hilde	2017	112	2
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025297362	DD	Dalla	2013	111	5
7.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759811	FN	Fulla	2017	110	2
7.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025276738	NB	NB Walda	2018	110	2
9.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025759836	CN	Swanhilde	2017	109	2
9.	Nylund Timo	Nylund Timo	FI000025530553	DD	Paula	2014	109	2
9.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025644447	B	Brunhild	2016	109	4
9.	Fredin Viola ja Kalevi	Sundelin Pekka	FI000025721791	DD	Soila	2016	109	4
9.	Nylund Timo	Nylund Timo	FI000025317677	DD	Dooris	2013	109	10

Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla

TAULUKKO 7b jatkuu. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksin mukaan

SUFFOLK									
1.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806789	-	Grenda	2018	121	2	
2.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025295176	K	David	2015	118	6	
3.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806790	-	Gess	2018	117	2	
4.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806778	-	Grace	2018	114	4	
4.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806750	-	Frangeline	2017	114	4	
6.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806796	-	Gaysha	2018	113	2	
7.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806776	-	Gabrielle	2018	112	1	
7.	Moisander Juha ja Hannele	Leppänen Helinä	FI000025806785	-	APH.Su Gabriella	2018	112	1	
9.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806741	-	Ferrie	2017	109	3	
10.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025974262	-	Gerla	2018	107	1	
10.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025974313	B	Gloria	2018	107	2	

TAULUKKO 8a. Parhaat pässit roduittain lihanuotantoindeksin (väh. 100) mukaan vuonna 2020 (väh. 20 jälk.)

Sijoi- tus	Jalostaja	Käyttötila vuonna 2020	EU-tunnus	Isä- linja	Nimi	Synt. aika	Indeksit			Jälk. lkm
							Lihan- tuotanto	Lihak- kuus	Elävä- EURO	
SUOMENLAMMAS										
1.	Männistö Paula	Sjöberg Maria	FI000025872141	65	Männistön Perts	2018	127	132	122	38
1.	Parikka Pia ja Anssi	Parikka Pia ja Anssi	FI000025740363	6	Parikan Jallu ks	2016	127	112	100	78
3.	Miikkulainen Sami ja Riikka	Ruuska Mirja	FI000025595904	8	Mäkitalon Maisteri	2015	123	106	125	81
4.	Lintunen Ann-Mari	Ruismäki Heljä	FI000026011574	55	Mäenkoikkalan Linge	2018	122	119	104	20
4.	Parikka Pia ja Anssi	Männistö Paula	FI000026031999	6	Parikan Myytti	2019	122	108	90	56
4.	Parikka Pia ja Anssi	Ruuska Mirja	FI000025740403	57	Parikan Kossi	2017	122	109	106	62
7.	Jaatinen Marjatta	Männistö Paula	FI000025171250	65	Kylmälammmin Paavo	2014	121	117	112	99
7.	Helsingin Kaupunki	Männistö Paula	FI000025289234	21	Pikku Pässä	2012	121	105	110	139
9.	Väinölä Päivi	Ihalainen Jyrki	FI000025564311	43	Väinölä Kesämies	2016	120	122	95	22
9.	Mty Hukkanen Juha, Mari ja Ville	Suhonen Laura	FI000025104293	6	Valle	2011	120	116	118	106
KAINUUNHARMAS										
1.	Pelson vankila	Lohva Niina ja Ismo	FI000025498151	T	Pelson Näkki	2014	119	117	108	123
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Jaakola Sari	FI000025136101	T	Arvilan Tuhti	2010	118	111	112	221
3.	Luuikkonen Mika oy	Helasmo Jonna	FI000025297957	P	P. Laurilan Mustafa	2013	116	98	105	36
4.	Lohva Niina ja Ismo	Hokkanen Terhi	FI000025543929	A	Lahtelan Esso	2015	115	113	120	42
4.	Leppänen Helinä	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025703110	R	Noittaaan Kuitti	2017	115	99	105	120
6.	Lohva Niina ja Ismo	Ruismäki Heljä	FI000025558882	A	Lahtelan Escort	2015	114	112	106	23
6.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025703022	A	Noittaaan Jazz	2016	114	128	120	25
6.	Leppänen Helinä	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025905118	M	Noittaaan Merkki	2018	114	106	98	27
6.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025253368	T	Uunijuusto	2012	114	111	100	31
10.	Leppänen Helinä	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025905016	A	Noittaaan Lantrinki	2017	113	121	118	21
TEXEL										
1.	Kiiski Paula	Ollqvist Christer	FI000025471408	UKR	Onslow Prellu	2014	117	109	102	150
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025701846	J	Joker CO	2016	116	95	84	38
3.	Ahola Veli	Maatalousyhtymä Jätteenmäki	FI000025575737	DN	DN	2016	115	113	104	33
4.	Mikkonen Sarita	Airaksinen Helena ja Joni	FI000025593598	DS	Suosaaren Gladiator	2015	114	120	114	24
4.	Syrjälä Katja ja Hannu-Pekka	Syrjälä K. ja H-P.	FI000025835173	NLM	Syrjälän Patruuna	2018	114	105	107	54
6.	Syrjälä Katja ja Hannu-Pekka	Syrjälä K. ja H-P.	FI000025961580	UKW	Syrjälän Philbert	2018	113	117	100	107
7.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025812690	NLD	Ramstein CO	2017	112	123	123	37
7.	Mikkonen Sarita	Hämäläinen Martti ja Väänänen Minna	FI000025702563	UKP	Suosaaren Philip	2017	112	105	105	45
7.	Mikkonen Sarita	Syrjälä K. ja H-P.	FI000025593627	UKR	Suosaaren Big Ben	2015	112	106	102	153
10.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025200629	DB	Suosaaren Banko	2012	110	102	96	69
OXFORD DOWN										
1.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	DK002338502385	R	Sirolan Rudolf	2014	133	119	110	87
2.	Maria ja Juha Hankilanoja	Maria ja Juha Hankilanoja	FI000025844851	M	Hankilan Mortti	2017	128	124	119	36
3.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025712679	M	Sirolan Magnus	2016	124	115	117	42
4.	Honkanen Roosa	Summanen Ask	FI000025501036	N	Sirolan Nathan	2014	123	114	117	21
5.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025596605	P	Sirolan Petja	2016	121	102	95	20
5.	Honkanen Roosa	Honkanen Roosa	FI000025501035	N	Sirolan Nooa	2014	121	123	118	26
7.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464338	F	F-PAX	2015	118	117	117	34
7.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025259893	B2	B2-Markus	2012	118	124	116	37
9.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000025464394	CI	CI-Richard	2016	117	102	94	20
10.	Enberg Hannele	Hankilanoja Maria ja Juha	FI000025718610	M	M-Tobias	2018	112	98	96	24
DORSET										
1.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025718849	H	HF. Nero	2016	124	125	120	30
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500528	F	FN. Lancelot	2014	110	94	95	54
2.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025574764	B	BN. Mars	2015	110	109	103	74
4.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025525572	A	AA. Laika	2014	108	86	81	82
5.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500557	H	HU. Ludwig	2014	107	117	106	84
6.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025500617	U	UH. Liru	2014	105	77	81	46
7.	Westersträhle Mikael	Pesonen Helena	FI000025500564	B	BA. Lennart	2014	104	95	89	136
8.	Westersträhle Mikael	Westersträhle Mikael	FI000025928962	J	JB. Potter	2018	101	110	91	55
RYGJA										
1.	Kovala Urpo	Fredin Viola ja Kalevi	NO273231650122	NB	NB Waldemar	2015	114	101	101	22
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	NO273231650001	FN	Terje	2015	108	86	87	22
3.	Fredin Viola ja Kalevi	Kovala Urpo	FI000025109717	A	Vinski	2012	107	112	97	23
4.	Kovala Urpo	Lehtonen & Suominen Mty	FI000025144661	DD	Daniel	2012	100	89	100	36
SUFFOLK										
1.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025806801	-	Gallagher	2018	137	137	126	42
2.	Moisander Juha ja Hannele	Seppälä Antti ja Mari	FI000025806749	-	APH. Su Franco	2017	127	108	118	27
3.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander Juha ja Hannele	FI000025295160	B	Cliff	2014	101	105	86	41

TAULUKKO 8b jatkuu. Parhaat uuhet roduittain lihantuotantoindeksin mukaan

SUFFOLK										
1.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025806789	-	Grenda	2018	121	112	116	2
2.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025295206	K	Dido	2015	119	124	112	4
3.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025710683	-	Elvira	2016	118	121	119	3
4.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025806790	-	Gess	2018	116	109	119	2
5.	Moisander Juha ja Hannele	Leppänen Helinä	FI000025806770	-	APH. Su Gissy	2018	114	111	108	1
5.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025806802	-	Garlene	2018	114	113	111	3
5.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025710685	-	Eva	2016	114	112	99	5
8.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025974269	-	Gestasia	2018	112	112	99	3
9.	Moisander Juha ja Hannele	Leppänen Helinä	FI000025806785	-	APH. Su Gabriella	2018	111	104	112	1
9.	Moisander Juha ja Hannele	Moisander J. ja H.	FI000025806778	-	Grace	2018	111	103	111	4

TAULUKKO 9. Tilojen tuotostiedot v. 2020, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-vuotiaat uuhet)

Sijoi- tus	Tila	Tuotos- uuhia, kpl	Karit- soineita uuhia, kpl	Karitsointi- kertoja	Synt. karit- soita, kpl	Eloon karit- soita, kpl	Karitsa- tuotos/ uuhi, kg	6 vko paino, kg
KATRASKOKO: 10–29								
1.	Sjöberg Maria	19	19	22	61	56	43	16
1.	Balk Raija	20	20	21	63	59	43	14
3.	Koivula Risto ja Joki-Kouhia Marjo	25	25	26	70	64	42	19
3.	Henriikka Kekäläinen	17	17	18	47	45	42	17
5.	Santanen Timo ja Seikku Outi	14	14	15	43	37	41	17
6.	Tuominiemi Iida Liina	11	11	11	34	31	38	14
6.	Lundgren Kati	15	15	15	28	28	38	20
8.	Tavia Satu	15	15	16	50	42	37	15
8.	Hoffström Joakim	20	20	20	65	65	37	12
8.	Laivanen Niina ja Markku	12	12	13	42	42	37	12
KATRASKOKO: 30–49								
1.	Pikkujämsä Juho	30	30	31	108	93	44	15
1.	Lintunen Ann-Mari	40	40	40	107	105	44	16
3.	Sjöblom Eva-Linn	35	35	36	107	107	42	14
4.	Koro Juha ja Snellman Nina	44	44	48	128	114	40	16
5.	Leppänen Helinä	44	44	51	126	112	38	17
5.	Wiljakka Juha ja Hankala Elina	46	46	47	132	118	38	15
7.	Sundelin Pekka	33	33	33	72	72	35	15
8.	Kurtti Johanna	39	39	39	90	88	33	14
9.	Enberg Hannele	43	43	44	72	70	32	20
9.	Tyrväinen Sirpa	32	32	39	99	91	32	16
9.	Frugårdin kartano	38	38	39	115	102	32	12
KATRASKOKO: 50–99								
1.	Pekkola Jani ja Taalas Siri	70	70	70	171	159	47	20
2.	Rautio Anni Emilia	55	55	55	168	153	43	15
3.	Hynninen Katariina	54	54	55	151	136	42	17
4.	Uusi-Rauva Jussi	78	78	79	187	172	39	18
4.	Ingo Christoffer	50	50	55	173	135	39	16
4.	Marjala Tuula	76	76	76	191	181	39	16
4.	Ruuska Mirja	89	89	90	273	252	39	14
8.	Mäkinen Asko ja Heljä	95	95	97	279	236	38	16
9.	Hautamäki Tomi	56	56	63	186	168	37	15
10.	Sorakari Essi ja Aittola Antti	69	69	70	181	173	35	16
10.	Sorsa Ritva	56	56	57	179	156	35	13
KATRASKOKO: 100–149								
1.	Seppälä Antti ja Mari	120	120	124	316	300	43	18
2.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	110	110	125	393	318	39	16
3.	Laine Peppi	138	138	145	371	338	38	17
4.	Keränen Sirpa ja Esa	120	120	121	313	290	32	13
5.	Honkanen Roosa	122	122	128	224	211	31	19
6.	Norrback Bengt	102	102	104	185	176	30	18
7.	Ollqvist Christer	118	118	133	249	228	28	19
8.	Kangasharju Rauno ja Mervi	100	100	116	197	197	19	13
9.	Piesala Eemeli	129	129	241	666	666	14	12
KATRASKOKO: 150–								
1.	Väinölä Päivi	160	160	166	430	389	34	15
2.	Westerstråhle Mikael	159	159	176	382	352	32	17
2.	Rissanen Matti	166	166	173	331	317	32	18
4.	Parikka Pia ja Anssi	221	221	227	524	456	29	14
5.	Hiipakka Pekka	155	155	165	290	258	28	18
6.	Syrjälä Katja ja Hannu-Pekka	311	311	322	557	513	27	17

Tilakohtaisten tuotostietojen mukaan parhaat tilat palkitaan katraskokoluokittain Valtakunnallisten lammaspäivien yhteydessä syksyllä.

Kuva: Sijja Alamiikkotervo

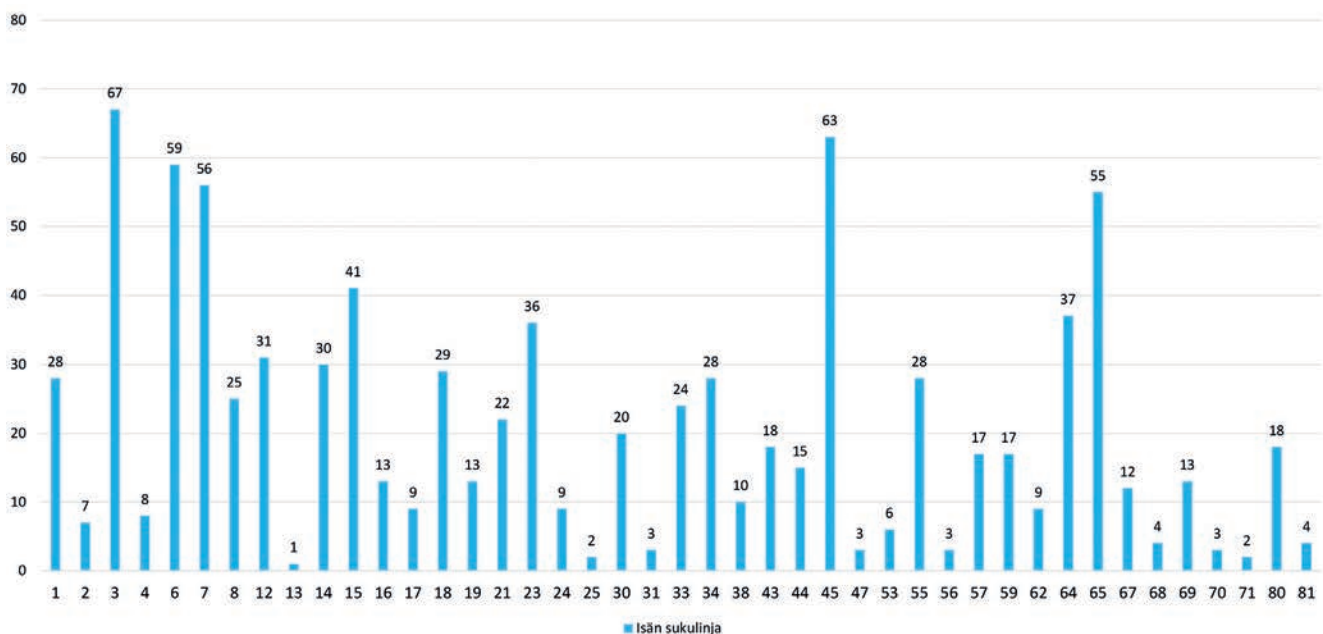
Puhdasrotuisten pässien sukulinjat

Pässivalintojen helpottamiseksi lampaille on luotu sukulinjajärjestelmä vuodesta 2005 alkaen. Sukulinjatieto kirjataan eläimen nimen eteen. Merkintä tulee pässien esi-isien mukaan, ja se siirretään jälkeläiselle. Eri roduilla on käytössä numerot tai kirjaimet. Harvinaisilla roduilla voidaan käyttää rotaatioparitusta, jolloin valitaan järjestyksen mukaisesti seuraava linja astutukseen. Sukulinjatietojen lisäksi on hyvä käyttää sukulaisuustarkastusta, joka laskee tarkemman sukulaisuuden asteen syntymälle karitsalle.

Koonnut Kaie Ahlskog, erityisasiantuntija, lammas- ja vuohituotanto, ProAgria Etelä-Suomi
Kuvat ProAgria Keskusten Liiton arkisto ja kuvaajat

Suomenlampaat

Suomenlampaan kaikki sukulinjat ovat tallella, mutta muutama linja on vain yhden tai kahden pässin varassa. Linjojen liikennevalot löytyvät Finnsheep ry:n sivustolta.

KUVIO 1. Suomenlammaspässien määrä sukulinjoittain, WebLamma 1.2.2021

Kuva Sijja Alamikkotervo

Kainuunharmas

Kainuunharmasrodun osalta seitsemän linjaa on tasaisesti jaotettu. Yli 1-vuotiaita päsejä oli elossa yhteensä 177.

TAULUKKO 1. Kainuunharmaspässien määrä sukulinjoittain 2021

Isän sukulinja	Pässejä, kpl
A	29
I	31
L	20
M	19
P	17
R	11
T	21
Linjaton	29
Yhteensä	177

Kuva Viola Fredin

Rygja

Rygja-rodun pässien määrä sukulinjoittain tuotosseurannan tiloilla tammikuussa 2021 on esitetty kuviossa 2. Rygja-rodusta ollaan tekemässä uutta linjapäivitystä tiloille. Tämän avulla voitaisiin löytää tiloja pässisäilytykseen, mikä auttaisi takaamaan rodun puhdasjalostuksen Suomessa.

Taulukko 2. Rygja-pässien määrä sukulinjoittain 2021

Isän sukulinja	Pässejä, kpl
A	1
BN	2
C	2
CN	1
DD	4
EN	2
F	2
FN	1
GD	3
BN	2
NC	1
Yhteensä	21

Suffolk

Suffolk-rodun osalta viimeisimmät tuonnit sekä myynnissä olevat pässit ja uuhet löytyvät jalostuslampolasta.

Kuva Anne Konsti

Kuva Katja Sikka

Ahvenanmaanlammas

Ahvenanmaanlampaan käytössä on yhdeksän linjaa. 6. linja on hie-
man vaarassa, mutta jalostusjärjestö on tietoinen asiasta.

Taulukko 3. Ahvenanmaanlammaspässi-
määrä sukulinjoittain 2021

Isän sukulinja	Pässejä, kpl
1	3
2	2
3	4
4	6
5	5
6	1
7	2
8	2
9	7
Linjaton	37
Yhteensä	69

Kuva Susanna Nuutinen

Dorset

Dorsetin rodun osalta käytössä on ollut 23 pässiä. Osa pässeistä on
risteytystuotannossa. Jalostukseen voi ostaa päsejä jalostuslampo-
lasta. Uusin tuontilinja on S.

Taulukko 4. Dorset-pässi-
määrä sukulinjoittain 2021

Isän sukulinja	Pässejä, kpl
A	4
B	4
F	2
H	3
J	2
N	3
S	2
U	2
X	3
Yhteensä	23

Oxford down

Oxford down -linjoja on Suo-
messä 15. Kaikki linjat ovat
käytössä. Puhdasrotuisia yli
1-vuotiaita päsejä on 41 kpl.

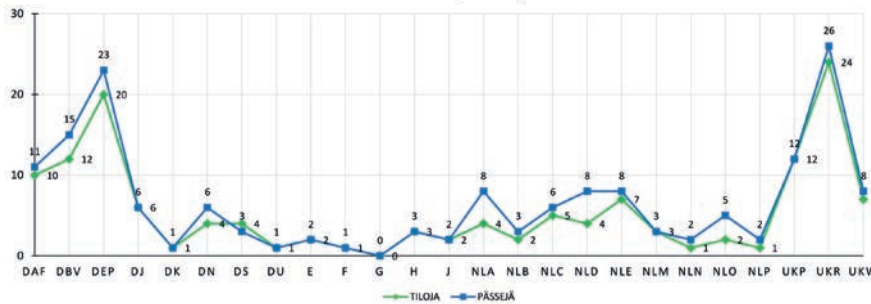
Kuva Outi Sirola

Taulukko 5. Oxford down -pässi-
määrä sukulinjoittain 2021

Isän sukulinja	Pässejä, kpl
A	3
B	3
C	1
CL	2
E	2
F	8
G	1
N	6
O	3
P	1
R	2
S	1
T	2
U	4
V	2
Yhteensä	41

Kuva Sarita Mikkonen

KUVIO 2. Texel-pässien määrä sukulinjoittain, Tuotosseurantatilat WebLammas 4.1.2021

Texel

Texel-rodulla on käytössä 25 eri linjaa. Suomen vanhat elossa olevat texel-linjat ovat E, F, G, H ja J. Myöhemmin Tanskasta on tuotu D-alkuisia linjoja.

Alankomaista on tuotu 2014-luvulla N-alkuisia linjoja. UKP, UKR ja UKW ovat HH Embryon tuomia keinosiemennyspässien linjoja. HH Embryon viimeisimmät tuonnit ovat Ruotsista. Sen takia keinosiemennyksestä syntyneet karitsat merkitään S-kirjaimella uudella isälinjalla.

Linjattomia päsejä on monta eri rodussa, se tarkoittaa, että ohjelmaan ei ole tallennettu pässin linjaa tai pässillä puuttuu sukutiedot. Sukulinjan tunnuksen voi lampuri myös itse tallentaa tai kysyä apua lammasasiantuntijalta. Pässilinjat päivitetään vuosittain jalostusjärjestön puolesta yhteistyössä rotuyhdistyksen kanssa.

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

Lammas- ja vuohitilojen asiantuntija- ja tuotosseurantapalvelut järjestetään alueellisten ProAgria Keskusten kautta.

Lammas- ja vuohiasiantuntijat

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala ja Finska Hushållningssällskapet

ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere

Kaie Ahlskog 0400 731 811

Marja Jalo 040 572 8387

Merja Hietämäki (lammasnetti ja tuse-tallennukset)

Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala

ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva

Sari Heltelä 040 593 7528

Niina Saastamoinen 040 735 9912 (ruokintasuunnitelmat)

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet

ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Milla Alanco-Ollqvist 040 706 0558

Sini Sillanpää 043 825 0526

Silja Alamikkotervo 040 775 2060 (hanketyöt ja uä-mittaukset)

Oulu, Kainuu ja Lappi

ProAgria Oulu, Kauppurienkatu 23, PL 106, 90101 Oulu

Milla Sirviö 043 827 2999

Johanna Alamikkotervo 043 827 1443 (uä-mittaukset, Lapin alue)

ProAgria Keskusten Liitto

Lammastuotannon asiantuntijat **Milla Alanco-Ollqvist** ja **Kaie Ahlskog**

Palveluryhmäpäällikkö **Tuija Huhtamäki** 040 137 9371

Myös muut ProAgrian asiantuntijat ovat käytettävissäsi, katso lisää www.proagria.fi

Jalostuksen jaloimmat

JALOSTUKSEN KIKKAKUUTOS ja viitokset, nimittäin uuhikaritsojen lajittelu pitoon jääviin ja teuraiksi, on aina yksi ponnistus. Vaatii silmää ja sinnikkyyttä valita pelkkien helmien joukosta ne timanttisimmat yksilöt.

Meillä järjestetään uuhikaakkuleille esiintymistilaisuus, jossa käydään läpi nämä perusominaisuudet mitä varmaan muillakin: vuonueenkoko, syntymäpaino, monimuukinpaino, villa, koko, näkö, väri, haju, laulutaito ja niin edelleen. Vähän niinkuin missikisat, muttei sinnepäinkään. Varsinkin uimapukukierroksen kohdalla ajateltiin, että se olis ehkä vähän erikoista, tai niinku joo sitä meillä ei ainakaan myönnä pidettävän.

Pitoo-eloon-teuraaksi-komiteassa meillä on kolme jäsentä: Minä, vaimo ja mun jatkuvasti mieltään vaihtava ja pulttipyssyä lataileva alter-ego. Vaimo meillä on villaspesialisti, rakkaani näkee jo päällepäin, että kenestä tulee villapaitaa, kuka tarjoilee parhaan huovutusmatskun ja minkä tyyppinen tyyppi pursuaa myyntimateriaalia ja tuottaa sitä kautta henkilökohtaista suosikkiani: kylmää käteistä.

Ulkoiset ominaisuudet on siis tärkeitä, mutta meillä keskitytään paljon myös siihen, että mitä korvamerkkien välissä liikkuu. Sinnetännesinkoilevat vaakaan katossa roikkujat löytää aina miinusmerkin numeronsa perästä ja matka teurast... siis Amerikanlomalle on taattu.

Myös haastattelutilanteissa selviää tärkeitä asioita, jotka vaikuttavat siihen tarjotaanko työ sopimusta vai ei. Esimerkiksi eräs tytteli selvensi ajatusmaailmaansa toteamalla, että hän ei ole aivan varma onko se aina uuhien työ karitsoida, että välillä sen homman voisi hoitaa pässitkin. Tässä vaiheessa lampolan seinässä oli siitospässilauman muotoinen reikä, ja savuavat pahnat kiihdytyshäikkeen karsinassa kielivät siitä, että isot pojat olivat eri mieltä. Miiiiiinus ja kiitos käynnistä.

Toinen meni samaan vipuun (ei siihen palveluun jossa on hasuja numeroita) kuin eräs missi aikoinaan ja aikoi käyttää mahdollisen sopimuskautensa turkistarhauksen ja eläinkokeiden puolesta puhumiseen. No haastattelutilanteet on jännittäviä, mutta miettikää mitä kommentteja toi voi vahingossa laukoa Seiskan? Ei jatsoon.

Yksi todellinen "läheltäpiti" tilannekin koettiin, kun eräs jatko paikkaa havitteleva latasi tekevnsä henkilökohtaisesti kaikkensa, jotta vihreä siirtymä hoidetaan mahdollisimman tehokkaasti. Tässä vaiheessa kuului klik, se on hyvin samantapainen ääni kuin pulttipyssyä ladattaessa. Isännällä alkoi suoni pullottaa (ohimossa) ja emäntä rauhallisempaan tapansa kysyi lisäselvitystä tästä vihreästä siirtymästä. Karitsan vastaus rauhoitti tilanteen nopeasti: niin siis syödään vihreää nurmea ja siirretään se suoliston kautta caccana lannoitteeksi laiumelle, eikä se tarkoita tätä vihreää siirtymää? Ten poäng, kymmenen pistettä ja papukaijamerkki.

Joskus vastaan tulee sellaisiakin tapauksia ettei niille oikein löydy omassa joukkueessa pelipaikkaa, mutta jos vain malttaa myydä eloon niin rikastumista on vaikea välttää. Tällä kertaa tällainen kultakimpale nimeltään 7oikein sai isännän jo tarttumaan Valtran lisävarustelistaan kunnes hoksasin, että mitä turhia ruskimaan, otankin ne kaikki. 7oikein oli todellinen lottovoitto, tuli haastattelutilanteeseen hoilaten Luonterin Surfin Navettarockia. Kiitos tämä olikin heti tässä, tiedän varman ostajan. Tuon kun laittais kävellen uudelle omistajalle, niin saisi laskea euron tiliä joka sorkanaskeleelle...

Mikko Poikkeus

LAMMASJALOSTUSPÄIVÄT 17.-18.9.2021 Ilmajoella

Perjantai 17.9. LaTu -hankkeen koulutus

Luennot Suomesta ja ulkomailta

- Ajankohtaisia luentoja jalostuksesta - Rautaista ammattiasiaa!

Lampaiden esittäminen näyttelyssä – koulutus Vuotakilpailu

- Sarjat; 1) alkuperäisrodut 2) tuontirodut

Koulutukseen päivähinta 45 eur. /hlö.

Tutustu päivittyvään ohjelmaan: aitomaaseutu.fi/latu ja proagria.fi
Yhteistyössä LaTu-hanke, JAMK, ProAgria Etelä-Pohjanmaa ja Sedu

 sedu jamk | **biotalous**
LaTu - Lammastalouden tuotantotekijät -hanke

Lauantai 18.9. Lammasnäyttely ja pässi huutokauppa Fleecekilpailu

- Sarjat; 1) valkoiset villat 2) värilliset villat

Lammasnäyttely (Sarjat roduittain ja ikäryhmittäin)

Pässihuutokauppa

Pässeille tulee olla tehtynä kaikki tuotosseurannan punnitukset. Eläinten oltava korvamerkitäjä ja rekisteröityjä. Katraalla tulee olla Maedivisna 1-status. Pässien tiedot julkaistaan suku- ja ennakoarvostelutiedot sekä etukäteen toimitetut valokuvat www.lammasnetti.fi sivustolla. 1.9 mennessä tallennetut tiedot julkaistaan ennakkoluettelossa.

Huutokauppakeskuksella on yksilökarsinat käytössä. Järjestäjä pidättää oikeuden myytävien pässien valintaan ja muutoksiin.

Näyttelyyn ja huutokauppaan ilmoittautuminen ma 30.8. mennessä:

milla.alanco-ollqvist@proagria.fi

Osallistumismaksu 35 eur./eläin + alv (lisäeläimet 30 eur./eläin).

NIEMELÄN TILAN tie jalostuslampolaksi

Tilastamme tuli lammastila vuoden 2011 alussa, kun sukupolvenvaihdoksen yhteydessä lehmäallergiani vuoksi 1880-luvulta jatkunut lypsykarjanpito päättyi. Hereford-emojen kanssa navettaan muuttivat lampaat, joiden seassa oli myös puhtaita kainuunharmaksia. Liityimme heti tuotos- ja tautiseurantaan sekä haimme APR-tuet, koska se tuntui motivoivalta ja tärkeältä tilan tulotason ja tulevaisuuden kannalta.

Olin nähnyt kainuunharmaita ystäväieni lampoloissa ja rotu vilisi keskusteluissa niin tiuhaan, että kiinnostus tätä harvinaista rotua ja sen säilyttämistä kohtaan heräsi.

Lammastaloudessa näyttäytyi mahdollisuus hyödyntää entinen rakennuskanta ja se vaikutti mahdollisuuksien alalta, joten niin lampaat saapuivat meille. Vuonna 2016 emolehmät lähtivät kokonaan ja tilamme siirtyi lammastilaksi ja luomutuotantoon.

ENSIMMÄISET HARMASUUHET meille tulivat kotipitäjästäni Ilomantsista ja sen naapurista Kiihtelysvaarasta keväällä 2011. Muutama uuhi ja pässi hankittiin myös Toivakasta.

Pässin hankinnassa kriteereinä oli silloin ja on yhä sekä suvullinen sopivuus mielellään linjajalostuksen mukaisesti, että hyvät arvostelutulokset. **Aholan A. Veijon** yleisarvostelu olikin O+ ja lihas- ja rasvamillit

24/1,5, mikä on nykyäänkin harmakselle ihan hyvä suoritus.

Muistan, kun Ilomantsissa valitsin uuhia ja emäntä totesi eräästä hyvin vaatimattoman näköisestä karitsasta, että tuolla on hyvä suku ja emälinja. Ostin karitsan ja nimesin sen **Adaksi**, koska aloitimme nimeämisen A:sta ensimmäisenä toimintavuotena.

Adasta kasvoi kelpo uuhi ja se on ollutkin emännän sanojen mittainen: hyväkenteinen, terve periyttäjä pettämättömillä emo-ominaisuuksilla. Adasta jäi meille useiden uuhikaritojen lisäksi R-linjan siitospässikin, **Niemelän R. Rutja**, jonka 4 kk:n paino oli 52,6 kg. Rutjan isä oli 95 - kiloinen, muhkeavillainen herrasmies **Herrakunnan Jemi** (O+, 26 mm/1,5 mm). Jemin selkälinja valitettavasti petti ja se periytti tätä myös jälkeläisilleen, joten siitä piti luopua.

POISTOKRITEEREJÄ ovat huonon rakenteen lisäksi muun muassa huono luonne ja huonot emo-ominaisuudet, toistuvat terveysongelmat ja arkuus.

Väriellä tai villan laadulla ei ole puolestaan niinkään vaikutusta: kaikki värit ovat sallittuja rotumääritelmässä (Suomenlammasyhdistys 2020), joten ne saavat tulla mukana meilläkin. Jos villa muuttuisi kovin turkistyyppiseksi, ostaisin seuraavan pässin

kuitenkin villatyyppejä, jotta villassa säilyisi pääsääntöisesti sopiva tuntuma neuleisiin.

Ruskeita katraassamme on vain yksi uuhi, muut ovat karsiutuneet jatkosta pienuuden ja huonon rakenteensa vuoksi.

VIOSIEN KULUESSA pässilinjoista on hankittu taloon kaikki seitsemän, osa linjoista kahteenkin kertaan ja eläinainesta on viety kohti nopeakasvuempaa, lihakkaampaa ja geneettisesti kestävämpää suuntaa.

Tasaaiset, pyöreät uuheet jäävät ensisijaisesti jalostukseen, mutta linjojen säilymisen vuoksi kompromisseja täytyy välillä tehdä.

Pässin hankintaan pätee sama kaava: mahdollisimman pyöreää, nopeakasvuista ja hyvää pässiä haetaan, mutta todellisuudessa lopullinen valinta on melkein aina enemmän tai vähemmän kompromissi.

Haasteita riittää niin rakenteen, kuin kasvunopeuden suhteen ja harmaksille tyyppillistä notkoa ja terävyyttä sään takana sekä kapeaa etuosaa esiintyy erityisesti tiettyissä linjoissa.

KASVUNOPEUS JA LIHAKKUUS ovat kuitenkin parantuneet, mikä saattaa osaltaan olla myös parantuneen ruokinnan ansiota. Rehuuotannossa olemme onnistuneet saamaan monipuoliset mailasella ja apilalla täydennetyt, vahvat nurmet, jotka kasvattavat pyöreät ruhot. Väkirehutäydennys teh-

Uuhi-indeksi testissä, lampurin mietteitä

OLEN JO useamman vuoden kaivannut WebLampaaseen jotain indeksiä/numeroa, joka kertoisi tietoa uuhien emo-ominaisuuksista. Ja ehdoton toive oli, että se tärkeä numero löytyy etusivulta, heti uuhien tietojen vierestä. Nyt toive toteutui myös texeleille. Olen jo useamman vuoden pisteittänyt karitsointia uuhikohtaisesti, mutta en ole oikein keksinyt keinoja hyödyntää niitä pisteitä. Aika ei vaan riitä katsomaan erikseen satojen uuhien kortteja.

Ajattelin nyt ottaa uuhi-indeksin käyttöön ja testata sitä samalla, kun merkitse karitsointia WebLampaaseen. Ensisilmäyksellä indeksit vaihtelivat aika railakkaasti suuntaan ja toiseen. Pikavilkaisulla korkeiden indeksien (jossain 120 paikkeilla) takaa löytyivät ne meidän hedelmällisimmät uuhet; useat näistä tekevät joka vuosi kolmoset. Se ei ole ehkä texelillä toivottavaa, mutta jos uuhien hedelmällisyyden tavoite on kaksi, heitä ei saa unohtaa. 100-110 indeksin uuhet näyttivät olevan sellaista huomaamatonta sakkia, joka tekee aina kaksi karitsaa ja hoitaa ne itseksensä.

Kaikkein eniten minua kiinnostavat kuitenkin ns. ongelmatapaukset ja pienen indeksin omaavat uuhet. Koska uuhia on paljon, raja on vedettävä johonkin ajan säästämiseksi. Päätin katsoa kaikkien uuhien kortit, jos indeksi meni alle 95 tai uuhella oli ollut jotain ongelmaa karitsoinnissa. Tätä kirjoittaessa olen saanut rekisteriin 265 uuhien karitsoinnit ja jonkinlainen kuva on jo muodostunut, mitä indeksien takaa löytyy. Sitten löytöihin. Indeksien avulla löysin useamman uuhien, joilla menee aina hyvin, eikä karitsoinnissa ole mitään ongelmia,

mutta indeksi on alhainen. Näissä tapauksissa uuhikortti kertoo, että kyseinen uuhi on jo useamman vuoden tehnyt vain yhden karitsan. Näistä ykkösen tekijöistä ei ole mitään muuta hyötyä kuin että niille voi yrittää adoptoida karitsan. Tällaisia emoja on nyt poistolistalle tullut kahdeksan kappaletta. Ja kun on varaa valita, niin näiden uuhikaritsoita ei jätetä eloon. Lisäksi löysin uuhien, jolla on neljänä vuotena ollut ongelmia karitsoinnissa: karitsat pieniä ja autettu aina tissille. Aina myös toinen tai kolmas on kuollut tai syntynyt kuolleena. Jostain syystä tämä uuhi on jäänyt huomaamatta, eikä ole joutunut poistoon. Tällaisia samanlaisia uuhia pongasin muutamia; osa on ehkä selvinnyt jatkoon sen takia, että on hoitanut adoptiokaritsaa. Nyt kuitenkin joutuvat poistolistalle, koska työllistävät liikaa lampuria. Summa summarum... Tässä pikainen katsaus uuhi-indeksiin ja sen hyödyntämiseen. Vielä on kirjaamatta 160 karitsointia, ja opin varmasti vielä jotain uutta indekseistä. Nyt jatkan ilmielmin karitsointien pisteyttämistä, koska nyt olen saanut työkalun, jolla voin hyödyntää uuhikorttien tietoja paremmin.

Katja Syrjälä

LAMMASYHDISTYKSEN KESÄRETKELLÄ
vierailaan Syrjälän Lammastilalla,
katso tarkemmat tiedot
tämän lehden takakannesta.

dään omalla kauralla ja härkäpavulla.

Sukusiitos sen sijaan on korkeimmillaan 4,125 % nykyisillä eläimillä, joten siinä olemme onnistuneet hyvin. Tämä on linjalajalokituksen ja Weblampaan sukusiitoslaskennan ansiota. Tämänkaltaisen kehitys kuitenkin on tulevaisuudessa mahdollista vain, jos harmasten määrä pysyy riittävänä ja niiden laadulliseen kehittämiseen panostetaan yksissä tuumin ja yhteisin pelisäännöin.

Haasteista huolimatta kainuunharmas on juuri meille sopiva rotu: persoonallinen, ystävällinen lammas, jolla on hyvät laidun- ja emo-ominaisuudet ja josta tulee laadukkaat tuotteet niin sisustukseen, käsintöihin kuin ruokapöytäniinkin. Jalostusvisioimme onkin tuottaa terveitä, kestäviä, hyvin tuottavia ja geneettisesti monimuotoisia kainuunharmaslampaista kaikissa väreissä.

Olemme erittäin ylpeitä ja kiitollisia jalostuslampoistatuksesta: se on paras palkinto vuosikymmenen kasvatustyöstä ja antaa rutkasti lisäpontta tulevaisuuteen.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Pia Niemeläinen

Lähde: Suomen Lammasyhdistys 2020.

Yhdistyksen [www-sivut](http://www.sivut).

<https://lammasyhdistys.fi/jalostus/rodut/kainuunharmas/>. Viitattu 11.5.2021

YHDESSÄ ENEMMÄN
Teurashinnat nousivat
vuoden 2021 alussa!

POHJANMAAN LAMMASOSUUSKUNTA

Lisätiedot: Anniina Holopainen puh. 050 9131 845

pohjanmaanlammassosuuskunta@gmail.com

TOIMIALUEENA KOKO SUOMI

OXFORD DOWN

Sympaattinen laidunrotu Sirolan Lammastilan valinta

Brittiläinen oxford down -rotu rantautui Suomeen 1980-luvun loppupuolella Tanskan kautta muutaman aktiivisen lampurin toteuttaman tuontihankkeen avulla. Kyseessä on Suomen kookkain

lihalammasrotu; aikuinen pässi painaa 120–150 kg ja uuhi 80–100 kg. Rotu on sarveton, pitkähäntäinen ja sympaattisen näköinen, sillä myös pää on villainen ja otsakiehkuran koristama. Turpa, korvat ja

jalat ovat suklaanruskean karvan peittämät. Niska on vahva, lavat ja rinta ovat leveät ja raamikkaat, jalat ovat vankat. Runko on leveä ja pitkä ja vatsan alalinja suora. Villa-pteite kattaa koko eläimen ja on laadultaan tiheää ja keskiahenoa ja sitä tulee kerittäessä paljon. Oxford downin kerintä onkin sekä keritsijälle että välineille vaativaa.

Me Sirolan Lammastilalla tutustuimme tähän komeaan ja nopeakasvuiseen superlaiduntajaan vuonna 1994, kun **Pekka Helminen** toi Suomeen lisää rodun edustajia tanskalaisesta oxford down -populaatiosta. Näiden tuontien ansiosta rodun geenipohja laajeni Suomessa huomattavasti, ja pääsimmäkin aloittamaan oxu-jalostajina hyvistä lähtökohdista yhteensä 25 uuhena kahden pässin katraalla vuonna 1994.

Tästä ajasta on katraat kasvanut moninkertaiseksi, mutta ydinajatus rodun omi-

Oxford downeilla on hyvät emo-ominaisuudet. Ne tekevät keskimäärin kaksi karitsaa, joita ei tarvitse lisäruokkia.

Niemelän lammastila

Kainuunharmas- jalostuseläimiä

linjoista A, I, L, P, R ja T

050 324 2379

<http://niemelantila.nettisivu.org/>

Syrjälän Lammastila
Jalostuslampola
texel ja bluetexel

www.syrjalantila.fi

044 554 7993

OLLQVISTIN LAMMASTILA OLLQVIST FÅRFARM

Texel uuhikaritsoita ja jalostus-
pässejä Pohjanmaalta

050 516 5779 / Christer

 Ollqvistin Lammastila

naispiirteiden jalostamisesta ja rotupuhtauden säilyttämisestä on pysynyt ennallaan.

Uutta verta katraaseen on hankittu tilamme lähes 30-vuotisen historian aikana sekä siementämällä että useita tuonteja toteuttamalla; viimeisimmäksi eläimiä tuotiin rodun emämaasta Britanniasta vuonna 2016. Luomutilallamme onkin edustettuna kaikki Suomessa olevat 16 oxford downin sukulinjaa. Toinen rodun jalostajista on jalostuslampola Woolenberg Elimäellä.

Määrätietoisien eläinaineksen kehittämisen kulmakiviä ovat olleet säännölliset karitoiden ultraäänimittaukset, ja niiden perusteella lasketut lihakkuusindeksit, sekä tuotoseurannasta saadut tuotannon tunnusluvut. Lisäksi oma laaja tietokantamme kunkin sukulinjan ja yksilön ominaisuuksista, historiasta, mittaustuloksista ja tuotoksista on avainasemassa eläinvalintaa tehdessä.

Seuraava sukupolvi vetovastuussa

Vuoden 2021 alusta tilallamme toteutettiin pitkään suunniteltu sukupolvenvaihdos, kun **Outi** ja **Jari Sirola** luovuttivat tilan eteenpäin uudelle sukupolvelle.

Hyvin suunnitellun sukupolvenvaihdoksen ansiosta me uudet yrittäjät olemme

hypänneet tilanpitoon kuin liikkuvaan juunaan: työ oxford down -rodun jalostajina jatkuu saumattomasti ja pääosa liikevaihdosta tulee edelleen sekä kotimaahan että kansainväliseen vientiin suuntautuvasta siitoseläinkaupasta. Myös jatkossa tavoitteena on tarjota kotimaan markkinoille terveitä ja raamikkaita jalostuseläimiä, sekä jatkaa hyvin alkanutta ja jo useampaan kertaan koeponnistettua yhteistyötä venäläisten asiakkaidemme kanssa.

Jalostustyön ohella nopeakasvuisena ja erinomaisena rehunkäyttäjänä tunnettu Oxford down mahdollistaa myös kannattavan karitsan- ja lampaanlihantuotannon. Olemme panostaneet suoramyyntiin viime vuosina paljon, ja tuottamamme luomuliha myydäänkin kaikki suoraan tilapuodistamme ravintoloihin, vähittäiskauppoihin, sekä yksityisasiakkaille oman tuotemerkkimme alla.

Monipuolinen tuotantostrategia vaatii yrittäjiltä paljon, ja lankoja on omassa käsissä pidettävänä melkoinen vyyhti. Onneksi Outi ja Jari ovat kehittäneet tilaa niin, että hoitorutiinit sujuvat 150 uuhon katraassamme melko vaivatta. On iso asia, että lampolan päivittäisiin rutiineihin on panostettu muun muassa aperuokinnalla

ja toimivilla tila- ja karsinaratkaisuilla, niin aikaa jää myös tilan kehittämiseen, sekä tämän komean ja lauhkean lammastilän jalostustyöhön.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Roosa Honkanen

Sirolan Lammastila

JALOSTUSLAMPOLASTA
RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PÄSSEJÄ SIITOKSEEN

ANTTILA SUFFOLK
Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524

VALKOISEN SUOMENLAMPAAN JALOSTUSLAMPOLA

Laatua
laitumelta!

LUOMU
MV1

Ylä-Härkösen tila
puh. 040 667 9151
suomenlampaita@gmail.com

SIROLAN LAMMASTILA

OXFORD DOWN -jalostuslampola
jo vuodesta 1995

www.sirolantila.com
040 566 4153

ETURIVIN SUOMENLAMPAAT JALOSTUSLAMPOLASTA

Parikan tila, Heinola, 040 739 0494, pia@parikantila.fi

Laadukkaita ja terveitä
Oxford Down -karitsoita
& jalostuspässejä
Oxford Down
-jalostuslampolasta.

www.woolenberg.com
info@woolenberg.com
+358 50 588 5399

Sheep farm Woolenberg Oxford Down

#sheepfarmwoolenberg

Woolenberg
Lammastila Kouvolassa

Tankar kring avel av ålandsfåren

VIKTIGT VID AVEL av ålandsfår är att försöka bibehålla en så stor bredd av lika egenskaper som möjligt. Varierande färgsättning och olika ullkvaliteter är bra att behålla. Det är ändå viktigt att de djur som man använder till avel har god exteriör och fina, starka ben.

Användningavhandjur med olika ullkvaliteter är också viktigt; om man har använt sig av djur med grov ull så är det bra att använda djur med finare ull emellan, så att man behåller ett gott medeltal i grovleken av ullen. En uppstandard är under arbete för att underlätta bedömningen.

Ibland kan man använda närmare besläktade djur för att försöka förstärka en önskad egenskap, men för det mesta behöver man titta på djurens linjer och försöka få tag på så obesläktade djur som möjligt.

I dag är ålandsfårens storlek relativt jämn, även om både dvärgindivider och stora djur förekommer. I alla fall är släktlinjerna samt bedömning av djurens exteriör, köttighet och ull viktiga redskap även för aveln bland ålandsfåren.

Maija Häggblom

Ahvenanmaanlampaan jalostuksessa pyritään säilyttämään rodulle tyypilliset ominaisuudet ja pitämään rodun geenipooli monipuolisena.

Mietteitä ahvenanmaanolampaiden jalostuksesta

MAATIAISRODUN SÄILYTTÄMISESSÄ halutaan säilyttää rodun alkuperäinen monimuotoisuus. Tämä tarkoittaa samalla, että ominaisuudet, jotka ovat kulkeutuneet perimässä pitkään näkymättä, mutta jotka yhtäkkiä tulevat taas näkyviin, ovat tervetulleita kasvavassa kannassa. Ominaisuudet saattavat tuntua uusilta, kun ne putkahtavat esiin, vaikka ne tosiasiaa ovat olleet olemassa kaiken aikaa. Sellaisia myöhemmin taas näkyviin tulleita ominaisuuksia ovat ahvenanmaanlampaalla esimerkiksi mufflonin väritys.

Ei värillä ole väliä

Väritys ja sarvellisuus eivät siis ole tärkeitä jalostuksen suunnan antajia vähälukuisella alkuperäisrodulla. Eli jos joku kasvattaja haluaa pitää jokusen tai vaikka erikoistua erikoisvärisiin tai villaltaan tietyn tyyppisiin eläimiin katraassaan, ei se ole ongelmaksi itse rodun kokonaisuudelle, vaan pikemmin avuksi laajan monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

Terve rakenne tärkeä

Jalostuksessa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon rakenteellisia seikkoja, eli jalostukseen valittavilla eläimillä tulee olla kestävä rakenne, tukevat jalat eli ei hentoja vuohisia tai pahoja pihtikinttuja. Lihakkuus on myös tarpeellista ottaa huomioon,

Villan arvo on nyt selvästi nousussa, mikä on ilahduttavaa. Kehitteillä on myös ahvenanmaanlampaalle sopiva villa-arvosuure, jonka pitäisi jatkossa auttaa villapuolen seurannassa ja jalostuspäämäärien valitsemista. Joka tapauksessa on tarpeellista seurata oman katraan villalaatuja siten, että ei mennä liian pehmeän tai liian karkean villan suuntaan. Kovin karkeavillaisen päsin jälkeen tarvitaan pehmeävillaisempi pässi ja päinvastoin. Tämä auttaa sekä villan jatkojalostusta että taljojen muokkaustulosta.

Puhdasjalostus

Puhdasjalostuksessa käytetään vain saman rodun puhdasrotuisia eläimiä. Ahvenan-

Asiaa ja tietoa

SIEMENNYSKAUDELLE 2021–2022

HH EMBRYO OY on edelleen ainoa keinosiemennysyritys joka toimii lampaiden ja vuohien siemennyksessä. Keinosiemennysasema FIN PO-1 on voimassa ja valmius ottaa pässejä sperman keräykseen on olemassa. Asema on siis ainoa Suomessa jolla on vientioikeudet. Voimme ottaa vastaan tuontieläimiä ja kerätä spermaa sekä mahdollisesti myös alkioita. Jos olet kiinnostunut, ota yhteys ja kerron lisää toiminnasta.

Tilasiemennyksiin tarvitaan pätevyys ja spermaa

Pätevyys siementää lampaita ja vuohia kotitilalla ja toisen palveluksessa saadaan suoritettamalla näyttötutkinto. Valmistava koulutus annetaan kursseilla ja itse näyttö on yhden oman eläimen siemennys. Voimme tehdä koulutuksen räätälöitynä tai voit osallistua siihen syksyllä Kauhajoella ja Lopella. Päivät ovat vielä avoimet.

Ennen siemennyskautta pidän preppauspäivän Lopella, ja siinä keskitytään muistamaan mieliin annoksen sulatus.

Viime kausi meni hyvin! Karitsoita syntyi ja uutta verta saatiin esim. texeliin Ruotsista. Meillä Huitissa onnistumis % oli 50. Ammattimainen lammasseminologi saa siemennyksen ja annoksen sulatuksen onnistumaan hyvin.

Sperman hankinta

HH Embryolla on varastossa kerättyä siementä omalta asemalta. Tuon tilausten perusteella spermaa Englannista ja Ruotsista.

Ruotsin aseman valikoimissa on gotlaninlampaan ja texelin spermaa, mutta myös muutamaa muuta rotua. Tiedotan saatavista annoksista kun kuulen keruussa olevat pässit.

Englannissa markkinat sotki Brexit, mutta olen kyllä varannut UK-texeliä keruusta. Seuraa tiedotusta asiasta.

Texelrintama on hyötynyt hyvin toiminnastamme ja monta lintaa on saatu tuontien avulla. Esim kaikki UK-linjat on saatu keinosiemennyksellä. NL-linjat ovat myös HH:n tuomat.

Uusia texellinjoja on esimerkiksi pässi Bolt, josta saatiin keväällä karitsoita, ja esimerkiksi pässikaritsa HH Bolt Boy, jonka myimme texeljalostajalle.

Olkaa yhteydessä ja kysykää lisää: Mikko, 040-5819616, mikko.ranta@huitinholstein.net.

KIRJOITTAJA

Mikko Ranta-Huitti

HH Embryo

Kuva: Sarita Mikkonen

P.S. Tein keväällä päätöksen luopua lampaista ja keskityn nyt näihin keinollisiin mahdollisuuksiin. Meidän katras oli hauska ja syntyi siementämällä! NL- ja UK-texelit sekä gotit ja border leicesterit oli ilo saada hyviin koteihin. Kannattaa käyttää keinosiemennystä ja alkionsiirtoa se on turvallinen ja hyvä keino estää sukusiitos ja parantaa katraan ja lostuksellista arvoa!

maanlampaalla tämä tarkoittaa, että jalostukseen käytetään puhdasrotuisia, mutta toistensa kanssa mahdollisimman vähän sukua olevia yksilöitä. Tämä on ahvenanmaanlampaan osalta tärkein menetelmä ja tieto eläinten sukulinjoista ja niiden taustoilla olevista sukulinjoista on tässä tärkeä. Sitten on eläintenkasvattajan asia valita erilaisia sopivia yksilöitä, mitä tulee erilaisiin ominaisuuksiin kuten väriin, kokoon, villan laatuun.

Linjalostus ja sukusiitos

Sukusiitos kuulostaa jalostajan korvaan yleensä pahalta, ja kovin läheisten sukulaisten käyttö jalostuksessa voi lisätä rodussa piilevinä esiintyvien ongelmien esille tuloa, jos sitä esiintyy useasti samassa linjassa/katrasissa. Toisaalta linjalostus, eli samaan linjaan kuuluvien eläinten käyttö on pienessä rodussa toisinaan ihan mahdollinen tapa vahvistaa jotain tiettyä linjaa tai myös jotakin ominaisuutta.

Astutusten suunnittelu

Ahvenanmaanlampaiden "pelastamisen" alkuaikoina olivat monet katraat varsin sisäsiittoisia ja eri katraista kerättyjen eläinten yhteensaattaminen aiheutti useasti "risteytsheteroosin", eli jälkeläisistä tuli isompia ja nopeakavuisempia kuin vanhemmistaan. Tänään ovat rodun eläimet pääosin suhteellisen samankokoisia, vaikka kääpiöyksilöitä ja isojakin yksilöitä löytyy. Astutuksen suunnittelun työkaluja ovat siis sukutietojen, eli linjojen ja sukulaisuuden selvittämisen lisäksi myös eläinten rakenteen, villan, lihakuuden että villan arviointi.

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA

Maija Häggblom

puheenjohtaja,
Föreningen Ålandsfåret r.f.

FÖRENINGEN ÅLANDSFÅRET R.F.

- Ahvenanmaanlammasyhdistys
- Vuodesta 2011 lähtien rodun hyväksytty jalostusorganisaatio Suomessa
- Vastuussa sukutiedoista ja kantakirjasta rodun osalta
- Oma geenipankkitietokanta sukutiedoista ja yksilöistä on tärkeä osa säilyttämistyötä.
- Yksittäisten yksilöiden kartoitus ja kirjaus on ollut pian käynnissä kahdenkymmenen vuoden ajan, mutta geenipankkitietokannassa on taustatietoja vielä pidemmältä ajanjaksolta.
- Julkaisee jäsenlehteä Tidningen Ålandsfåret
- www.alandsfaret.ax

Ontuva lammas tai vuohi

Isoissa lammastalousmaissa ontuminen on vakava ongelma. Tarttuvat sorkkasairaudet, kuten sorkkamätä, aiheuttavat yleensä suurimman osan ontumista. Luotettavaa tietoa lampaiden ontumisesta ja sen yleisyydestä Suomessa ei ole saatavilla. Valitettavasti sorkkamätää on jo todettu Suomessakin.

ONTUVA ELÄIN liikkuu huonosti ja on yleensä kipeä. Huonosti liikkuva syö ja juo vähemmän. Tämän seurauksena kunto-luokka laskee, mikä voi johtaa muihin sairauksiin. Ontuminen on aina hyvinvointi-kysymys. Ontumisen syyt voivat olla moninaisia. Aina ontumisen syy ei löydy sorkista, vaan se voi löytyä selästä tai jalan yläosan ongelmasta. Tässä kirjoituksessa käydään läpi lampaiden ja vuohien sorkkamätä ja valkoviivan pilaantumien eri muodot.

Sorkkamätää jo Suomessakin

Sorkkamätä on tarttuva tauti, jota esiin-tyy lampailla ja vuohilla ympäri maailmaa. Sorkkamätä on bakteeritulehdus sorkkavä-
lin iholla ja sarveisessa. Sorkkamädän oireet voivat vaihdella suuresti. Lievimmillään se on turvotusta ja punoitusta sorkkavälin iholla. Tulehdus voi levitä sorkkien väliseltä alueelta, sorkan ja sarveisen rajalta, kohti sorkan pehmeää alapintaa ja tuhota sitä. Lopulta tulehdus voi olla niin vakava, että sarveisosa irtoaa kokonaan tai osittain. Joskus sairastunut eläin ei halua seistä etuja-
loillaan, vaan syö etupolvien varassa takaosa pystyssä. Vakavissa tapauksissa eläin on erittäin kipeä ja jo eläinsuojelusyistä se on hoidettava tai lopetettava. Lievissä tapauk-
sissa tauti rajoittuu sorkkavälin ihoon eikä eläin välttämättä edes onnu.

Sorkkamätä tarttuu helposti eläimes-
tä toiseen katraan sisällä ja mahdollisten eläinten siirtojen myötä katraasta toiseen. Sorkkamädästä eroon pääseminen sanee-
raamalla on vaikeaa eikä välttämättä onnis-
tu. Sorkkamätää hoidetaan tavanomaisesti antibiooteilla ja sorkkakylvyillä sekä karsi-
malla vakavasti sairastuneet yksilöt. Tärkeä tekijä tämän tarttuvan taudin leviämisen estämisessä on myyntirajoitukset – sorkka-
mätää epäilevältä tilalta ei tulisi myydä eläi-
miä eloon. Sorkkamätä aiheuttaa tuottajalle paljon lisää huolta ja työtä sekä taloudellisia tappioita. Mikä pahinta, eläimelle se aiheuttaa jokapäiväistä kipua. Jos epäilet katraassasi sorkkamätää, ole yhteydessä eläinlääkäriin.

Valkoviivan pilaantumukset voivat aiheuttaa monenlaisia ongelmia

Valkoviivan pilaantumukset ovat tavallinen ongelma, mutta niiden taustasyitä ei tarkkaan

Pestyssä sorkassa näkyy sorkkamädän tekemä tuho, syöpynyt sorkan kanta.

Sorkkavälistä löytyy vaaleaa haisevaa visvaa.

tunneta. Sorkan sarveiseinämän laadul-
la on vaikutusta, ruokinnan ongelmat tai muutokset voivat näkyä viiveellä sorkissa.

Valkoviiva on ohut rakenne sarveiseinä-
män ja martosorkan välissä, sen voi erottaa vaaleana viivana sorkan pohjassa. Valkoviivan vauriossa eli ”pilaantumassa” sarveiseinämä irtoaa alla olevasta martosorkasta, jolloin muodostuu ontelo sarveisen ja martosorkan väliin. Onteloon kertyy likaa ja kuollutta kudosta, joskus myös mätää.

Lievissä tapauksissa valkoviiva on irronnut vain lyhyeltä osalta. Laajemman alueen vaurio johtaa helposti paiseeseen. Jos ongelmaa ei ajoissa havaita, paise puhkeaa ruununrajasta ulos. Kärkipaise on sorkan kärkiosan valkoviivan pilaantuma, jossa on mätää.

Alkuvaiheessa havaittu sarveiseinämän irtoama hoidetaan leikkaamalla varovasti irtonainen sarveisen osa avoimeksi, jotta lika ja mätä ei pääse pesiytymään onteloon. Ruununrajasta puhjennut paise vaurioittaa sarveisen kasvua, koska sarveinen kasvaa ruununrajasta alaspäin. Vanha ruununrajan paise voi näkyä pystysuorana muutoksena sarveiseinämässä heti ruununrajan alapuo-
lella. Sorkan kasvaessa muutos kulkee alas-
päin. Muutoskohdalla sarveinen on usein heikompi rakenteeltaan ja voi aiheuttaa myöhemmin halkeaman.

Hoidon tarpeen arviointi

Havaitessasi ontuvan eläimen katraassasi se kannattaa tutkia tarkemmin. Minkä ver-
ran eläin ontuu? Onko ontuma lievää vai onko eläin aivan rampa, kolmijalkainen? Onko raaja turvonnut, kuuma tai punoit-
tava? Näkyykö ihossa mahdollisesti haavaa tai jopa mätää ja kärpäsen toukkia. Onko sorkassa tai jalassa epämiellyttävää hajua?

Onko oireita usealla eläimellä samanaikaisesti? Jos eläin on rampa ja selvästi kivulias, ota yhteyttä eläinlääkäriin mahdollisimman pian. Tee niin myös, jos havaitset katraassasi useita selvästi ontuvia eläimiä tai usealla turvotusta ruununrajassa.

Ontuminen voi olla oire vakavasta eläintaudista

Lammas tai vuohi voi sairastua moniin tarttuviin tauteihin, joissa yhtenä oireena on ontuminen. Vastustettavista eläintaudeista esimerkkinä voi mainita sinikielitautin ja suu- ja sorkkataudin. Jos havaitset useita ontuvia eläimiä katraassasi, tutki eläimet mahdollisimman tarkasti myös muiden kuin sorkkaoireiden varalta. Havainnoi mahdolliset ihomuutokset sorkissa tai esimerkiksi turvassa. Ota ajoissa yhteyttä eläinlääkäriin ja kerro eläinten oireet mahdollisimman tarkasti.

Miten katraan sorkat pysyvät terveenä?

Jatkuva kosteus on pahasta sorkille. Märkä, kurainen jaloittelutarha tai laidun tai kuivikkeen puute sisäruokinta-aikana, ovat ongelma. Kosteus pehmittää sorkkavälin

ihoa ja heikentää ihon omaa vastustuskykyä. Kosteassa, likaisessa ihossa tulehdusbakteerit viihtyvät ja lisääntyvät ja tilanne voi pahentua nopeasti, jos olosuhteisiin ei puututa. Jos laidun on jatkuvasti märkä ja kurainen, siirrä eläimet kuivemmalle lohkolle tai ota ne hetkeksi sisälle kuivan pehkun päälle.

Pitkät ja hoitamattomat sorkat altistavat ongelmille, kuten sorkkavaurioille tai jopa sorkkamädälle. Tarkasta ja tarvittaessa hoida sorkat säännöllisesti. Tutki sorkat samalla pistohaavojen, valkoviivan vaurioiden tai sarveiseinämän taskujen varalta. Oikein ja säännöllisesti tehty sorkkahoito takaa sorkan tarkoituksenmukaisen toiminnan. Hyvin toimiva sorkka pysyy puhtaana eikä sorkkaväliin kerry likaa. Huomioi sorkkaterveys eläinostojen yhteydessä ja osana eläinjalostusta. Älä osta eläimiä tilalta, jolla on sorkkamätää.

Lisätietoa ja kuvia sorkkasairauksista löytyy ruotsalaiselta Gård och Djurhälsan -kotisivuilta: www.gardochdjurhalsan.se
-> kunskapsbank -> far -> klovar-och-fot-
rota-sjukdomar-behandling

KIRJOITTAJAT

Johanna Rautiainen,

eläinlääketieteen lisensiaatti,
Lammasmaailma Oy:n asiantuntijaeläinlääkäri.
info@lammasmaailma.fi

Eeva Mustonen,

tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri ELT, Helsingin yliopiston Kliinisen tuotantoeläinlääketieteen osaston kliininen opettaja.
eeva.mustonen@helsinki.fi

Miia Kontturi,

tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoiseläinlääkäri ELT, Ruokaviraston tuotanto- ja seuraeläinpatologian jaoston erikoistutkija.
miia.kontturi@ruokavirasto.fi

Oma seos
Tilan yksilöllisiin
tarpeisiin

Lammasnurmi
Mehevä ja
maittava

Aina jyvällä!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200

www.naturcom.fi

Laidunten hoitoon panostamalla parempaa tulosta

HUHTIKUUN ALUSSA Lammastalouden tuotannontekijät (LaTu) -hankkeessa koulutettiin ajankohtaista asiaa laidunnuksesta juuri sopivasti ennen laidunkauden alkua.

Laidun on parhaimmillaan edullista ja laadukasta rehua, joten laitumen perustamiseen ja hoitoon, hyvien kasvuolosuhteiden luomiseen sekä hyvään laidunkiertoon kannattaa panostaa. Seuraavassa kooste koulutuspäivän annista.

Katse satotasoihin

ProAgrian nurmentuotannon huippuosaja **Anu Ellä** perehdytti lampureita nurmilaitumien perustamiseen ja hoitoon. Ellän mukaan lampaiden optimaalinen määrä laitumella vaihtelee kesän mittaan 6–17 uuehen karitsoineen hehtaaria kohden. Määrään vaikuttaa etenkin se, kuinka laitumen nurmi kesän mittaan kasvaa. Laidunnurmen kunnosta ja maantieteellisestä sijainnista riippuen keskimääräinen nurmi-
peltojen satotaso voi vaihdella 4000–13000 kg ka hehtaarilta. Ellä korosti, että oli kyseessä sitten hyvin sulava ja valkuaispitoinen laidun tai köyhempi ja kuitupitoisempi nurmi, satotaso kannattaa aina pyrkiä saamaan mahdollisimman suureksi. Ja jotta suuriin satotasoihin päästään, tulee laidunnurmea tarkkailla ja sen hyvästä kunnosta huolehtia.

Monipuolisuus on plussaa

Laidunnurmet koostuvat yleensä useasta eri kasvilajista, mutta pääkasvina Suomessa on useimmiten timotei. Ellä suositteli timotein lisäksi perusseokseen nurminataa ja nurmipalkokasveja. Kasvien kasvutavat ja -rytmit eroavat toisistaan ja niiden valintaa kannattaa miettiä jo hyvissä ajoin ennen laitumen perustamista.

Ellä ohjeisti, että laidunkasveja valitessa tärkeintä on huomioida se, mille eläinryhmälle laidun on tulossa. Imettävät uuhet ja karitsat tarvitsevat laadukkaana ja nuoren laitumen, kun taas pässit ja joutilaat pärjäävät köyhemmällä. Kasvilajeilla ja syöttörytmillä voidaan myös säädellä laidunrehun rehuarvoja. Erilaisia siemenseoksia käyttämällä saadaan maan kasvipeitteisyyttä parannettua, jolloin rikkakasveille jää vähemmän tilaa, eikä maaperästä silloin vapaudu ilmaan niin paljon hiiltäkään. Tavoitteena on pyrkiä aina mahdollisimman tiheään kasvustoon.

Siemenseoksen monipuolisuus tuo vil-

jelyvarmuutta, suurempia satoja ja monipuolistaa maaperän pieneliöstöä. Maan pinnan lisäksi Ellä muistutti, että katse kannattaa suunnata myös maanpinnan alle. Eri kasvien kasvutapojen vaihdellessa, myös niiden juuristot poikkeavat toisistaan. Juuristojen koot ja muodot vaihtelevat kerrostuen maan alla toisiinsa nähden.

Ylilaidunnus lamaannuttaa

Liian lyhyeksi päässyt nurmikasvusto toipuu hitaasti. Ellä perusteli asian selkeästi: lyhyeksi päässeiden kasvien lehtimassa vähenee, yhteyttämisspinta-ala pienenee ja tästä johtuen osa niiden juuristosta kuolee. Uuteen kasvuun lähtiessä kasvi suuntaa ensimmäisenä energiaa juuriston ennalleen kasvattamiseen. Vasta tämän jälkeen kasvi siirtää yhteyttämissen kautta saadun energian joko lehtimassan tai varren ja sen jälkeen lehtimassan kasvattamiseen. Koska ylilaidunnus vähentää lehtimassan lähes olemattomaksi, yhteyttäminen on hidasta, kunnes kasvi on saanut juuriston ennalleen ja lehtimassaa kasvamaan.

Tästä johtuen etenkin timoteipohjaisissa laitumissa Ellä suositteli laiduntamisen lopettamista, kun kasvusto on 8–10 cm mittainen. Raiheinä kestää laiduntamisen hieman matalammaksi, 4–6 cm mittaan. Laidunnurmien tarkkailuun kannattaa ottaa avuksi mittari, joka voi olla tarkoitukseen kehitetty laiduntikku tai vaikka saappaan varteen tussilla piirretty mitta. Pääasia on,

että nurmikasvuston pituutta pystytään havainnoimaan helposti laitumen eri kolkista.

Nurmi tarvitsee lepoa

Ellän mukaan nurmien kasvua ajatellen oleellisinta on, että nurmi tarvitsee lepoa. Suomen olosuhteissa kasveille tulisi antaa 20–30 vuorokauden mittainen lepoaika, jotta kasvin jälkikasvukyky säilyy hyvänä. Lepoaikaan vaikuttaa niin kasvilaji kuin vallitsevat kasvuolosuhteet. Iso-Britanniasa tehdyn tutkimuksen mukaan raiheinän lepoaika voi vaihdella 10–60 vuorokauden välillä, riippuen kasvukauden sääolosuhteista. Eri kasvilajien juuristot sietävät eri tavalla kuivuutta, jolloin syväjuurinen napa pärjää esimerkiksi pintajuurista timoteitä paremmin. Ellä havainnollisti kuvien avulla, kuinka kuivuuden aikana esimerkiksi puna-apila saattaa ryöpsähtää kasvuun niin, että varjoon jäänyt timotei häviää lähes kokonaan pois kasvustosta. Kasvuston lepoajan toteutus onnistuu, kun suunnittelee laidunkierron jo hyvissä ajoin ennen laidunnuksen aloittamista ja soveltaa suunnitelmaa sääolosuhteiden mukaisesti.

Erikoiskasveilla voidaan paikata ääriolosuhteita

Viime vuosien kuivien kesien aikana laidunten uudelleen kasvu on ollut nihkeää. Ellä vinkkasi, että näiden ääriolosuhteiden hallintaan voi ottaa avuksi yksivuotiset tai erikoiskasvit, joiden käytöllä laidunnus voi-

daan päästä aloittamaan jo aikaisin keväällä ja kautta jatkettua aina syksyn ensimmäisiin pakkasiin saakka.

Mikäli keväällä haluaa saada eläimet aikaisin laitumeen, Ellä ehdotti esimerkiksi syysrukiin ja yksivuotisten raiheinien yhdistelmää. Yksivuotisilla raiheinillä voidaan myös jatkaa laidunkautta aina myöhäiseen syksyyn saakka. Mikäli halutaan saada maittava ja nopeasti uudelleen kasvava seos, voidaan käyttöön ottaa erilaisia virnaseoksia, jotka sopivat hyvin myös happamille maille.

Ulkomaan matkoillaan Ellä on havainnut, että sikuri on brittien lammaslaitumien peruskasvi. Se auttaa keskikesän kuivan kauden paikkaamisessa, sillä se on erittäin kuivuuden kestävä. Sikuri ei aiheuta eläimille puhaltumisia ja se sisältää monipuolisesti hivenravinteita ja kivennäisaineita. Sikuri voi toimia myös luonnollisena loislääkkeenä.

Britit käyttävät lampaiden laitumilla myös paljon heinäratamoa (plantain). Se on monivuotinen yrtti, jolla on suuri paalujuuri, jolla se nappaa maasta paljon ravinteita ja kivennäisaineita. Myös heinäratamolla on lääkkeenomaisia vaikutuksia loishäädön suhteen.

Josefin Norrback jatkoi erikoiskasviteemalla koulutuspäivää, aiheenaan kokemukset rehurapsin käytöstä teuraskaritojen laitumissa. Rehurapsi on ristikukkainen, yksivuotinen vihantarehu. Norrbackin mukaan rehurapsi on hyvä lisä nurmea viljelevän tilan laidunkierrossa, sillä se katkaisee nurmien loiskierteen. Käytäntö on näyttänyt, että lampaiden mielestä rehurapsi on maukas. Rehurapsi kestää hyvin pakkasta ja sen syvä paalujuuri parantaa maan rakennetta.

Norrback toteaa kuitenkin, että rehurapsi voi olla haasteellinen luomutiloille, koska se vaatii kasvinsuojeluaineiden käyttöä tuholaisten vuoksi. Rehurapsi ei siedä myöskään tiiviitä maita eikä huonoa vesitaloutta.

Paljonko ruokinta vaikuttaa karitsan lihasta saatuun tuottoon?

Olipa laidunlohkolla sitten perinteinen heinäseos tai erikoiskasveja sisältävä kokeilu, kannattaa välillä laskea, mikä kasvusto on taloudellisesti kannattavin, muistuttaa Norrback. Perinteisen nurmikasvuston kasvatus voi tuntua halvalta, mutta saadaanko sillä aikaiseksi hyvät päiväkasvut ilman lisäruokintaa? Joskus kannattaa ottaa testiin pienelle peltoalalle jokin uusi kasvi ja laskea, kuinka paljon yhdestä lihakilosta saa tuottoa perinteisellä laidunnurmella tai erikoiskasveja sisältävällä laidunlohkolla.

Pellot kuntoon

Qvidjassa peltoviljelyvastaavana työskentelevä **Pyry Saarinen** puhui tilaisuudessa hiilensidonnasta peltomailla, maan kasvukunnon merkityksestä sekä hiilensidontaan

vaikuttavista laidunnuskäytännöistä.

Hiilensidonta on ollut viime aikoina varsin trendikäs aihe, josta puhutaan paljon. Saarinen toivookin, että aihetta avataisiin viljelijöillekin kansantajuisesti ja silti syvällisesti, jotta saataisiin kasvatettua viljelijöiden aiheeseen liittyvää osaamista. Maatalousmaan multavuus on ollut pitkään laskussa ja maatalouden hiilensidontapotentiaali liittyykin lähinnä maaperän multavuuden kasvattamiseen. Tutkimustyön myötä ajatusmaailma hiilensidontaan liittyen on kehittynyt. Aiemman käsityksen mukaan maaperän hiili on muodostunut hajoamattomista kasvinjäänteistä, mutta uudemman käsityksen mukaan suuri osa maaperän hiilestä onkin peräisin mikrobien jäänteistä. Maahengityksen ja hiilisyötteen suhteella on tärkeä merkitys maaperän hiilivaraston kehityksessä. Jotta hiilivarasto kasvaisi, tulee maahengityksen kautta vapautuvan hiilidioksidin määrän olla pienempi, kuin maaperään tulevan hiilisyötteen, joka koostuu mm. kasvinjätteistä ja lannoituksen kautta tulevasta biomassasta. Hiilisyötteen maksimoimisen kannalta olisi parasta, että pellolla olisi mahdollisimman paljon yhteyttävää lehtipinta-alaa ja mahdollisimman tiheä kasvusto, jotta aurinko ei pääsisi lämmittämään maata ja lisäämään mikrobitoimintaa liiaksi. Maaperää tulisi myös häiritä mahdollisimman vähän muokkaamalla ja minimoida mikrobitoimintaa häiritsevien torjunta-aineiden käyttö. Maan rakenteen ja vesitalouden parantamiseen sekä monipuolisiin viljelykiertoihin ja ympärivuotiseen kasvipeitteisyyteen kannattaa myös panostaa. Saarinen heittäkin viljelijöille pohdittavaksi kysymyksen; väheneekö, säilyykö vai lisääntyykö oman tilan peltojen ja metsien hiilivarasto? Jo askel hiilivarastojen vähenemisestä säilymiseen on hyvä ympäristön kannalta. Turvemailla varastojen lisääminen voi olla melko mahdollista, koska tilanne vaatisi alueen ennallistamista suo-olosuhteisiin. Niillä tuleekin keskittyä hiilivaraston säilyttämiseen. Toki kosteikkoviljelykin on yksi mahdollisuus, joka voisi mahdollistaa hiilensidonnasta myös turvemailla.

Saarinen kertoi, että maan terveydestä kannattaa pitää hyvää huolta. Maaperää tulisi häiritä ja muokata harkiten. Maata tulisi suojata ja pyrkiä välttämään eroosiota. Esimerkiksi sateen mukana liikkeelle lähtevä maa on yleensä parhaita ja multavinta kerrosta, josta aiheutuu viljelijälle myös taloudellisia tappioita. Monilajiset nurmet parantavat monimuotoisuutta ja vähentävät rikkakasveja sekä monipuolistavat eläinten ravintoa. Myös samojen lajien eri lajikkeita kannattaa nurmissa käyttää. Elävä juuristo nopeuttaa kasvuun lähtöä keväällä, ruokkii mikrobistoa ja suojaa eroosiolta. Luontaisiin ekosysteemeihinkin kuuluvat eläimet,

joten nekin ovat osa maaperän terveyttä ja niitäkin olisi hyvä olla monipuolisesti.

Laidunkierron suunnittelu kannattaa Oikeanlaisilla laiduntamiskäytännöillä on mahdollisuus lisätä merkittävästi hiilen sitoutumista maaperään. Ylilaidunnusta tulee välttää, koska toistuva häirintä ennen kasvin energiavarastojen palautumista johtaa kasvin heikkenemiseen ja kuolemaan. Laidun tarvitseekin lepoa ja palautumisessa kannattaa huomioida erityisesti ne kasvit, joiden haluaa laitumessa säilyvän ja tarkkailla näiden tilannetta. Tässä huolellinen laidunkierron suunnittelu on avainasemassa. Erityisesti kevään nopean kasvun vaiheessa laidunlohkoja voi ylilaidunnuksen välttämiseksi joutua vaihtamaan jopa päivän tai parin välein, mutta palautumisjakso syöttöjen välillä voi olla lyhyempi. Loppukesää kohden kasvien palautumisnopeus hidastuu ja syöttöjaksot voivat olla hieman pidempiä, mutta vastaavasti myös lepojaksot on oltava pidempiä. Saarisen mukaan laiduntamisen nyrkkisääntönä voisi pitää esimerkiksi keväällä yksi päivä lohkolla ja loppukesästä kolme päivää tai pidempäänkin, ja lohkojen palautumisjakso sen mukaan, minkä ikäistä ja millaisella D-arvolla olevia kasveja haluaa eläimille syöttää. Onnistunut laidunnus hiilensidonnasta vaatii pitkäaikaista nurmikasvustoa ja vähäistä muokkausta, kattavaa ympärivuotista kasvipeitettä, monimuotoista eliöstöä, laajaa juuristoa sekä monenlaisia laiduntavia eläimiä, jotka kasvavat hyvin.

Lisää laidunasioita voi opiskella LaTu-hankkeen alueellisissa nurmiopiryhmissä, joissa on vielä tilaa. Myös koulutuspäivän tallenne on vielä saatavilla. LaTu-hanke kouluttaa lampureita vielä loppuvuoden 2021 ajan. Lisätietoja löydät www.aitomaaseutu.fi/latu -sivustolta.

KIRJOITTAJAT

Aija Hytönen ja **Marianne Niinikoski**
JAMK

Kirjoittajat ovat Jyväskylän ammattikorkeakoulu Oyn TKI-asiantuntijoita. Marianne Niinikoski toimii LaTu-hankkeen projektipäällikkönä ja Aija Hytönen LaTu-hankkeen projektityöntekijänä.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Lammastalouden tuotannon tekijät (LaTu)-hanke on Jyväskylän ammattikorkeakoulun hallinnoima ja ProAgria Etelä-Pohjanmaan osatoteuttama, Euroopan unionin maatalousrahoittama hanke.

PAIMENKOIRAN KOULUTUS

Juttusarjassa on aiemmin käsitelty paimenkoiran hankkimista ja hyvää eläinten käsittelyä paimenkoiraa apuna käyttäen. Nyt olisi tarkoitus pureutua siihen, mitä sitten kun se koira jo on hankittuna?

KIRJOITTAJA JA KUVAAJA
Anniina Holopainen

Kouluttamaton koira voi parhaimmillaan suoriutua perustöistä ja huonoimmillaan aiheuttaa enemmän haittaa kuin hyötyä.

Paimenkoirilla paimennusvaisto syttyy yleensä nuorella iällä, kun ne näkevät liikkuvia eläimiä. Mitä enemmän ne liikkuvat, sitä enemmän se koira sytyttää. Ne usein haluavat hallita ja liikuttaa laumaa. Ne esimerkiksi työntävät eläimet karsinan/aidan nurkkaan ja pitävät niitä siinä. Kun ne ovat riittävän kiinnostuneita eläimistä on syytä aloittaa koulutus.

Jos on etsinyt itselleen peruskoulutetun koiran, pääsee monta askelta nopeammin eteenpäin. Silti on hyvä treenata koiran kanssa, jotta ohjaaja oppii käyttämään koiraansa, sekä jotta ohjaajan ja koiran välille muodostuu hyvä suhde.

Suomen Paimenkoirayhdistyksellä on harjoituspaikoista lista, joka löytyy osoitteesta: www.spky.fi/wopr/harjoituspaikat. Listalla on kattavasti eri puolilta Suomea paimenkoiraa käyttäviä tilallisia, jotka antavat koulutusapua omien resurssien puitteissa. Etenkin jos oma karja on koiraamaton, on hyvä käydä harjoittelemassa turvallisisissa olosuhteissa, koiraan tottuneilla eläimillä, kokeneemman ohjauksessa. Kun yritetään sovittaa kolme elementtiä yhteen, ohjaaja – koira – karja, on huomattavasti helpompaa, jos edes yksi osapuoli tietää mitä on tekemässä. Sitten on helppoa, kun kaksi tietää mitä tehdään ja lasten leikkiä, kun kaikki kolme jo tietävät kuvion juonen. Sitä toimiva arki työkoiran kanssa tulee useimmi-

ten olemaan. Lampaat ja koirat oppivat rutiineina toistuvat asiat nopeasti.

KAIKKI KOIRAT tarvitsevat peruskasvatuksen, jossa niille kerrotaan normaalin elämän säännöt. Ne oppivat missä niiden paikka on, mitä saa tehdä ja mitä ei. Rauhallinen mutta jäykkä ohjaus sekä selkeät rajat luovat turvallisuuden tunnetta koiralle. Kun arjessa koira on oppinut jo perusarvoja, kuten ihmisten kunnioittamisen, luoksetulon, ei-käskyn, kehumisen, odottamisen ja niin edelleen, on helpompaa lähteä harjoittelemaan paimennusta.

Tilasta riippuu, mitä asioita työkoiran tulee osata. Koulutusta työkoirasta saa kuitenkin tila kuin tila enemmän irti. Koira on myös vähemmän riskialtis, kun sille on opetettu hyvät käskyt ja toimintamallit.

NORMAALIMMAT TYÖTEHTÄVÄT työkoiralle ovat sisätyöt karsinoissa, eläinten siirtäminen karsinasta toiseen tai esimerkiksi ränniin, kuivituksessa siirtää eläimet pois edestä, samoin ruokinnassa tehdä tilaa ruokintaan käytettävälle koneelle tai ruokkivalle ihmiselle. Sisätöissä koiran tulee oppia olemaan lähellä eläimiä, työstämään niitä rauhallisesti ja itsevarmasti.

Laidunkaudella työkoira on usein korvaamaton. Laidunsiirroissa sen tulee osata tasapainottaa ja koota, liikuttaa koko laumaa. Laitumella levällään olevat lampaat vaativat koiralta ensin kokoamista ja joskus myös etsimistä. Kaikki eläimet eivät aina ole koiran näkyvillä.

Avoimessa maastossa koulutettua koira voi ohjata etsimään ja

hakemaan hyvinkin pitkistä matkasta eläimiä. Usein Suomen oloissa kuitenkin tarvittaisiin koiraa, joka pystyy itsenäisesti etsimään ja tuomaan lampaista esimerkiksi perinnebiotoopeilta. Etsiessä metsäisiltä alueilta koiralta tarvitaan hyvää nenän käyttöä ja koiran tulee liikuttaa eläimiä haastavassa maastossa hyvin varovasti.

PAIMENKOIRAN PAIMENNUSVIETIN ja vaistojen tulee olla hyvät, jotta sille voidaan opettaa paimennusta ja siinä tarvittavia käskyjä. Peruskäskyt, joita koira tarvitsee ovat stoppi (odota, maahan, stand, lie down, stanna, ligg tms.), suunnat (oikea ja vasen, away ja come bye, höger och vänster), aja (siitä, walk, framåt) sekä lopeta paimentaminen ja tule (riittää, that'll do, det räcker).

Suluissa olevat käskyt ovat yleisimmin käytössä olevia käskyjä. Näiden käskyjen on hyvä olla vain paimennuskäytössä käytettäviä, sillä ne ovat aina suhteessa lampaisiin. Oikea ei ole vain johonkin oikealle, vaan suhteessa eläimiin kierrä oikealle.

Lisäksi koulutuksessa tarvitaan kehuva sana ja äänensävy, sekä vastaavasti toruva.

Lisäksi koiraan kannattaa asentaa vaihteet, tempon laskemiseen käytetään usein käskysanoja malta, steady, sakta. Tempoa usein nostetaan toistamalla ajokäskyä.

Lisäksi eläinten jakamiseen ja tiettyjen eläinten pitämiseen voi olla oma käsky sekä kääntymiseen käsky, jossa koiran tulee irrottaa niistä lampaista, joita sillä hetkellä työstää ja katsoa taakseen, jossa on vielä eläimiä. Työkäskynä usein käytetään myös käskyä "kaikki", joka muistuttaa koiraa keräämään kaikki eikä vain osaa porukasta.

Peruskäskyillä pääsee kuitenkin jo hyvin pitkälle. Tärkeintä olisi löytää kommunikaatio koiran ja ohjaajan välille, sekä koiran ja lampaiden välille. Käskysanalla ei sinänsä ole väliä, kunhan koira ymmärtää, mitä sen tahdotaan sanalla tekevän.

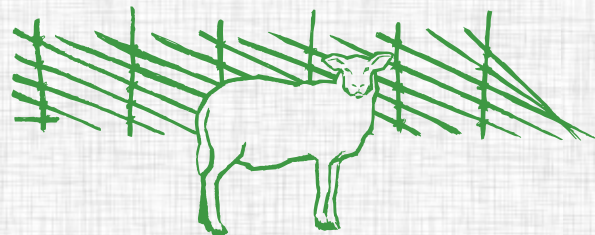
Kouluttajilla voi olla hiukan erilaisia painotuksia tai metodeja. Monella metodilla voi päästä samaan lopputulokseen. Tärkeintä olisi löytää sellainen, joka sopii itselle ja omalle koiralle.

Paimenkoiran koulutus ei ole onneksi ydinfysiikkaa. Paljon on etua siitä, että tuntee paimennettavia eläimet ja niiden käyttäytymisen. Jos osaa ohjailla paimennettavia eläimiä itse, osaa helpommin myös opettaa sen koiralleen.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

LUOMU

JO VUODESTA 2005

MAITTAVAA LUOMUA LAMPAILLE

LAMMAS-TÄHTI
240 LUOMU BASIC

LAMMAS-TÄHTI
KIVENNÄINEN

**Maittava valkuaistiiviste
luomulampaille**

Rehu sisältää valkuaista ja lampaan tarvitsemia kivennäisiä ja hivenaineita sekä vitamiineja, mutta siihen ei ole lisätty kuparia. Rehu sopii erinomaisesti täydentämään tilan omaa luomuviljaa.

- 40 kg:n säkeissä,
960 kg:n lavoina
- myös irtona
- 4,5 mm:n raekoko

**Luomutuotantoon sopiva
kivennäisrehu**

Sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Rehussa on korkea seleenipitoisuus, 40 mg/kg. Seleenin kokonaismäärästä 25 % on orgaanista seleeniä.

- 25 kg:n säkeissä
- 4,5 mm:n raekoko
- Sopii luomutuotantoon

KINNUSEN
TÄHTI
REHUT

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusentahirehut.fi

Kokouskutsu

SUOMEN LAMMASYHDISTYS RY:N KESÄRETKEI JA SÄÄNTÖMÄÄRÄINEN KEVÄTKOKOUS

Ke 28.7.2021 klo 12

Portaan Nahkurinverstas, Kappelintie 26, 31340 Porras, Tammela

Koronapandemian aiheuttamien kokoontumisrajoitusten takia Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokousta ei pystytty järjestämään maaliskuussa, kuten aiemmin oli suunniteltu. SLY:n hallitus kutsuukin nyt lampurit kesäretkelle ja sääntömääräiseen kevätkokoukseen Tammelan Portaaseen keskiviikkona 28.7.2021 klo 12 alkaen. Kokoukseen pyritään järjestämään myös etäyhteys (Teams).

Kuva: Katja Syrjälä

KOKOUS PIDETÄÄN Portaan Nahkurin Verstaassa (www.nahkurinverstas.fi). Kokouksen avaa Suomen Lammasyhdistyksen puheenjohtaja **Petri Leinonen**, ja kokouksessa käsitellään yhdistyksen kevätkokouksen sääntömääräiset asiat § 4.

Kokouksen yhteydessä maanviljelijä ja Baltic Sea Action Groupin suunnittelija **Eliisa Malin** kertoo laidunten ja peltomaan hiilensidonnasta. Lisäksi lampuri **Katja Syrjälä** kertoo rotaatiolaidunnuksen toteutuksesta Syrjälän Lammastilalla. SLY tarjoaa kokouskahvit.

Kokouksen jälkeen tutustumme kävellen Portaan historialliseen kylään ja Syrjälän Lammastilaan laitumineen.

Päivän päätteeksi suuntaamme Mustialan Kievariin (www.mustialankievari.fi), jossa on mahdollisuus omakustanteisesti osallistua yhteiseen illalliseen sekä majoittua haluamallaan tavalla.

Julkisilla kulkuvälineillä esimerkiksi Forssaan tuleville pyritään järjestämään kuljetus Portaaseen sekä Mustialaan ja takaisin.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut 12.7.2021 mennessä sähköpostilla marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi.

Lisäohjeet lähetetään sähköpostilla ilmoittautuneille, minkä lisäksi ne löytyvät SLY:n kotisivuilta www.lammasyhdistys.fi ja Facebook-sivulta www.facebook.com/SuomenLammasyhdistys/.

Tautitilanteen tai jonkin muun pakottavan syyn vaatiessa ohjelman muutokset ovat mahdollisia.

Lämpimästi tervetuloa!

Uutta kotisivuilla

JALOSTUSLAMPOLAESITTELYT

SUOMEN LAMMASYHDISTYS tarjoaa kotisivuillaan jalostuslampoloille maksuttomana etuna oman esittelysivun sekä paikan karttaohjelmassa. Esittelyt ovat lyhyitä ja ytimekkäitä sekä yhdenmukaisia perustietojen osalta. Käy tutustumassa kotisivujen jalostusosiossa, pääset jalostuslampolasivulta esittelyihin linkin ”esittely suomeksi >” kohdalta tai jalostuslampolasivun alavalikosta.

Hyvä jalostuslampuri, lähetä vastaukset jalostusvaliokunnalta saamiisi kysymyksiin sekä 4–5 valokuvaa ehdolle sähköpostitse yhdistyksen nettivastaavalle eila.pennanen@lammasyhdistys.fi

Sivuja julkaistaan sitä mukaa kun ne valmistuvat.

[HTTPS://LAMMASYHDISTYS.FI/
JALOSTUS/JALOSTUSLAMPOLAT/](https://lammasyhdistys.fi/jalostus/jalostuslampolat/)

Kuvassa esimerkkinä jalostuslampola Putkisalon Kartanon esittely Suomen Lammasyhdistyksen kotisivuilla.

Suomen Lammasyhdistys
Lammastalouden puolesta jo vuodesta 1918

ETUSIVU YHDESYE LEHTI LAMPURILLE JALOSTUS KOULUTUS TUTKIMUS KULTTIAJALLE PUOTI

Putkisalon Kartano

Putkisalon Kartano

Dorsetin jalostuslampola 2021

Visio
Tavoitteenamme on ylläpitää ja kehittää dorset-rotua erityisesti emokoiksi lihantuotantoketajien risteystuotantoon. Pyrimme hyödyntämään dorsetin suuren rehunkäytökykyyn laaduntamalla tehokkaasti läpi koko laidunkauden.

Jalostuslampola vuodesta 2010

Tuotantotapa tavallinen

Pässilajojen lukumäärä 8 kpl

Eläinmäärät 2021
Pässejä 14 kpl
Uuhia 110 kpl
Ensikotia 40 kpl

Uuhien oikaisupaino 70-80 kg
Pässien oikaisupaino 100-110 kg

ORF+